

111-29 a

1935. MAI. 207-PM

2

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, OHINEGE!

KLASSIVÕITLUS

№ 12 (183)
DETSEMBER
1935

SISUKORD

	lhk.
1. Kangelaslik kommunismi eest võitleja	2
2. Kominterni VII kongressi kokkuvõtted	3
3. Hans Pöögelmann — 60. aastane	11
4. Mõningad eluloolised andmed Hans Pöögelmannist	12
5. <i>L. V.</i> — Kuidas töötada rahvahulkade seas	18
6. <i>N. Timpson</i> — Jaapani uus kallaletung Hiinale	20
7. Kominterni VII kongress ja Eesti sotsiaaldemokraatia	25
8. <i>A. R.</i> — Kroonika.	27

2041

Kõigi maade proletaarlastel, õhnege!

KLASSIVÕITLUS

Nr. 12 (183)

Detsember

1935

Kangelaslik kommunismi eest võitleja

(Sergei Mironovitsh Kirovi mälestuseks)

On möödunud aasta, mil sotsialismi ehitajate armee võitlusriidadest kisti meie Kirov. Valgekaartliku sinovjevlik-trotskistliku bande jäänuste hulka kuuluva mõrtsuka kuul oli meie partei südamesse sihitud. Selle kuuli läbi langes Sergei Mironovitsh Kirov, kelle nimi saab alati kirglikult võitlusele kutsuma kommunismi lõpuliku võidu eest kogu maailmas.

„Vaenlase käe läbilanges inimene, kes andis kogu oma ereda elu töolisteklassi asjale, kommunismi asjale, inimsoo vabastamise asjale“ — nii kirjutasid oma leinaläkituses seltsimees Kirovi lähemad sõbrad, eesotsas suure Staliniga.

Seltsimees Kirovi isikus kaotasid partei ja kogu nõukogude rahvas ühe oma kõige parema poja, rahvaste juhi — Stalini lähema sõbra ja kaasvõitleja.

Ei ole ega saa olla enam kõrgemat nimetust. Nimelt seltsimees Kirovis koostusid suurepäraliselt need kõige paremad omadused, mis enamlase ilme ära määravad. Sergei Mironovitsh oli enamlaste partei kasvatatud leninlase-stalinlase eeskuju.

Tee, mille seltsimees Kirov läbi käis — see on parima elukutselise revolutsioonääri tee: 48 aastast andis ta 30 aastat oma teadlikku elu täielikult töolisteklassile ja parteile.

Selle elu suure näite najal õpivad miljonid. See elu on eeskujuks meie noorsoole, kelle ees seisavad suured ülesanded. Kuid nende ülesannete lahendamiseks on vaja neid omadusi, mis olid enamlasel Kirovil — piirita truudus Lenini-Stalini parteile ja põlev viha kõigi klassivaenlaste vastu, nende agentuuri vastu töolisteklassi ja partei ridades.

Faschistlik-valgekaartliku lurjuse, kontrrevolutsiooniliku sinovjevlik-trotskistliku bande kuul pani seisma Mironõtshi südame, kes kirglikult soovis elada ja võidelda. See pauk oli lüüasaanud klassivaenlase meeleheite väljendus. Kuid neil ei õnnestunud seisma panna seda südant, mille osa oli seltsimees Kirov — tormilist revolutsiooni südant, mis tuksus miljonite rinnus. Enamlaste read ei värisenud. Partei koondus veel tugevamalt oma Keskkomitee ümber. „Meie partei on kõva, kui graniit! Meie partei on ühtne ja jagunemata, kui monoliit!“ (Kirov)

Ilma enamliku valvelolekuta ei ole ega võigi parteiliiget olla. Valju kontrolli teel puhastab partei oma read kõigist kahepaiksetest, trotskistlik-sinovjevlikkudest salakaubavedajatest, sulidest ja nahahoidjatest, karjeristidest, kõigist klassiliselt võõrastest ja vaenulikkudest ollustest.

Sellest on möödunud juba aasta, mil mõrtsuka alatu käsi katkestas meie Kirovi suurepäralise elu. Partei ja töolisteklass tegid karmi kohtuotsuse neile, kes asusid valgekaartlik-faschistliku terrori teele. Proletariaadi diktatuuri raudne käsi langes selle kõige alatuma kuritöö organisaaatorite, õhutajate ja täideviijate peale.

Selle kontrrevolutsiooniliku, valgekaartlik-faschistliku akti peale vastas meie maa suurte tegudega. Möödunud aasta oli nõukogude kodumaa õitsengu aasta, loovate jõudude ennenägemata õitsengu, rahvahulka kangelaslikkuse ja jõukuse ning küluse määratuma kasvu aasta. See aasta läheb maailma ajalukku, kui aasta, mis sünnitanud meie ajastu kõige tähendusrikkama nähtuse — stahanovliku liikumise, mille suur tähtsus on nii hiilgavalt kokku võetud seltsimees Stalini ajaloolikus kõnes. Stahanovliku liikumisega, mis nüüd rahvalikumiseks muutub, õhusõitjate, paraschütistide kangelaslikkusega, viiesajalaste ja Usbeki hobusekasvatajate kangelaslikkusega näitavad Nõukogude Liidu töolisteklass ja kolhoosnikud, et meie maal „elu on muutunud paremaks, elu on muutunud lõbusamaks“. Seda sotsialistliku riigi õnnelikku töördõmu oli seltsimees Kirov alati täis. Seepärast on kogu meie kauni ajastule kaaskõlavad tema tulised sõnad — see rõõmu, jõu, armastuse hümn meie ilusale kodumaale.

Meie võidud on seltsimees Kirovile paremaks mälestussambaks. Las' meie töö muutub veel enam organiseeritumaks. Las' meie tööpingid, meie traktorid, kombainid töötada veel kiiremini. Las' põleb veel eredamalt meie viha, enamlik valvelolek ja leppimatus vaenlaste vastu!

Kominterni VII kongressi kokkuvõtted

(Järg)¹

6. Uued taktilised seaded

Ühise väerinna võitlus Prantsusmaal, sõjariistus võitluse õppetunnid Hiina, Austria, Hispaania võitluserindelt andsid Kominternile põhjust VII kongressil uusi taktilisi seadeid ette tähistada.

Räägitakse, et kõik Kominterni vastased selle üle hõiskavat: „Et näe, Komintern muudab oma taktikat!“ Just nagu oleks see mõni jalustrabav uudis! Poliitilise partei taktika pole ju mõned arihivaari prillid, mida see magadeski maha ei võta. See taktika, kui võitluse meetodite ja vahendite ühiskogu, selleks ongi, et teda muudetaks, kui olud seda nõuavad. Ja meie, kommunistid, oleme elavad inimesed, mitte mõned inglise puupead, kes, näiteks, N Liidust ikka edasi vanu laimujutte korrutavad, olgugi et tõsiasjad meed igapäev uuesti jalust maha löövad. Kommunistid sarnanevad kõige vähem selles puupäisele mõtetargale, kes selle peale, kui talle ütleda, et tõsiasjad tema teooriatega kokku ei käi, vastas: „Seda pahem tõsiasjadele!“

Kuid vastased ei jää rahule. „Aga Kominterni uus taktika käib vanale vastu“, ütlevad nad. Noh, mis sellest siis nii paha oleks — kui see nii olekski? Imperialistlike maade töölispertei taktika käib ju kah „vastu“ tööliste klassi taktikale rahvuslike sõdades. Aga ainult tähenärija võib sellepärast viimast kõlbmatuks pidada. Õige taktika muutub kõlbmatuks, kui teda tahetakse oludes tarvitada, mis sootuks teistsugused on, kui need, mille jaoks ta loodi.

Sellepärast on see täiesti vale, kui sotsiaaldemokraatia tagurlikud ollused nüüd katset teevad asja nii keerata, et Kominterni endine taktika üldse õige ei olnud. Saksamaa Kompartei lepitamatu võitlus sotsiaaldemokraatia vastu sel ajajärgul, kui kodanlus sotsiaaldemokraatia abiga valitses ja kurnas, oli absoluutselt õige. Niisamuti absoluutselt õige on see, kui ta nüüd, mil sotsiaaldemokraatia, kui poliitiline partei, puruks on löödud ja sotsiaaldemokraatlikud töölised klassivõitluse seisukohtadele pöörduvad, — kogu tule faschismi, kui tööliste klassi õelama vaenlase, pihta sihhib. Eks see ole ju kah — „vastuolu“? Kuid see vastuolu on ainult nende peades, kes

klassivõitluse dialektikast mustaküüne võrdki aru ei saa.

Teine vastuolu seisvat selles, et kommunistid varemalt ühtsat väerinda ei ole teostanud. Miks? Sellepärast, et sotsiaaldemokraadid ühtsa võitluse ettepanekud süstemaatlikult tagasi lükkasid. Nii oli see Saksamaal 20. juulil 1932, kui Papen Preisi sotsiaaldemokraatliku valitsuse laiali ajas ja kommunistid sotsiaaldemokraatidele ettepaneku tegid hulkasid ühtsale võitlusele kutsuda. Nii sündis see 31. jaanuaril 1933, kui kommunistid, Hitleri võimuletuleku eel, ette panid reformistlike ametiühingutega ühiselt üldist streiki toime panna. Nii oli lugu Prantsusmaal, kus kompartei 1922 aastast alates *kuus korda* eitava vastuse sai; nii 5. märtsil 1933, Hitleri võimuletuleku puhul; nii Kominterni ettepanekuga II Internatsionaalile 10. oktoobril 1934 Hispaania sündmuste puhul, ja nii edasi, ja nii edasi. Ja *sellepärast* ei saadud ühtsat väerinda luua. Aga et see *nii mitte olema ei pea ja nii olema ei saa*, selleks on Kominterni taktika muutmist vaja. Varemalt võisid sotsiaaldemokraadid ühtsa väerinna loomisele sellepärast vastu panna, et tööliste klassi surve küllalt tugev ei olnud; nüüd aga, kus kogu ilma tööliste klassi Saksamaa sotsiaaldemokraatia poliitika pankroti tagajärjel nii raskesti liüa sai, nõuavad kõige maade tööliste hulgad võimsalt ühtsa väerinna teostamist ja loetavad Kominterni VII kongressi otsust.

Üteldakse, et *ühtsa väerinna taktika* vastu käib *klass-klassi vastu*-taktikale. Kuid klassi vastu taktika ei tähenda, nagu sm Dimitrov õieti ütles, ühe osa tööliste klassi võitlust teise osa vastu, vaid proletariaadi, kui terviku, kui klassi, kõigi jõudude mobiliseerimist, ühtsa väerinna alusel, võitlusele teise klassi — kodanluse — vastu. Ja kui see taktika eelmisel ajajärgul mitte ükski kodanluse, vaid ka sotsiaaldemokraatia vastu käis, siis sellepärast, et sotsiaaldemokraatia ühes kodanlusega revolutsiooniliku töölisteosa vastu võitles, kapitalistliku riigi aparaadiga kokku kasvas, selle riigi politseiõhkud ülesanded oma peale võttis, streikisid nurja ajas jms. Ja selle tööliste klassile kahjuliku taktika jätkamisega (näit. Skandinaavia maal) raskendab sotsiaaldemokraatia veel tänapäevgi

¹ Vt. „Klassivõitlu.“ nr. 11 (182) s. a.

„klass klassi vastu“ taktikat ühtsa väerinna alusel täita. See „klass klassi vastu“ taktika, mida tahavad töölised ja nende eelvägi Kominternis, ei eita mitte ühtsat väerinda, vaid, vastupidi, eeldab seda koguni. Nii on Komintern ka enamalt seda juhtsõna mõistnud.

Nii vastame oma vaenlastele. Kuid on kahtlusi ka mõnedel meie sõpradel, kellele paistab, nagu oleks Kominterni nüüdne taktika karjuvas vastuolus *enamlaste* seisukohaga, kes kogu ajaloo vältel vähemlastega armutult on võitlust pidanud, nagu nad võitlesid ka leplastega, kes enamlasti vähemlastega kokku lepitada püüdsid. Kas ei liibise müüd ka Komintern oma ühtsa väerinna taktikaga *kokkuleplaste* seisukohale? Enamlased ei võitnud hulkasid mitte vähemlastega ühtsa väerinna loomise põhjal, vaid vähemlasti kui kodanluse agente paljastades; enamlasted pöörasid *vahenditult* hulkade poole ja juhtisid nende liikumist ilma vähemlasteta, üle nende peade. Ei 1905 a., ei reaktiooniaastatel ega 1917 a. ei seadnud enamlasted ühtsa väerinna, veel vähem rahvaväerinna valitsuse juhtsõna üles. Kuidas võib seda siis müüd teha?

See on tõsi, et enamlasted nii vähemlaste kui kokkuleplaste vastu otsustavat võitlust on pidanud; kuid niisama tõsi on ka, et nad seda võitlust eri aegadel eri viisi on pidanud. Näiteks astusid enamlasted 1910 a. blokki parteid pooldavate vähemlastega, et nii parem- kui pahempoolsete likvideatorite vastu võidelda. Kas tähendas see blokkiastumine, et enamlasted vähemlaste ees sõjariistad maha panid, et nad vähemlaste suhtes leplasteks muutusid? Kogunisti mitte. Selle blokiga ajasid enamlasted talva vähemlaste ridade vahele, aidates osal neist partei seisukohtadele asuda ja seega hoopis andes vähemlusele, kui voolule, mis kodanluse mõju töölise hulgas levitas. Just sellepärast, et enamlasted mitte ühe ja sellesama taktikaga vähemluse eri voolude juurde ei läinud, ei muutunud nad leplasteks; leplased olid need, kes enamlaste ja vähemlaste lahkumisekute põhimõtetlikku põhiolu kinni mätsisid ja enamlastelt nõudsid, et nad võitluse vähemlaste vastu lõpetaksid, tõendades, et vähemluse töölisklassi huvidele vaenulik ei olevat; tegelikult tähendas see katset enamlasti vähemlusele alla vanduma panna.

Kuid ainult teadlikud kelmid võivad tõendada, nagu mätsiks ka Komintern, ühtsa väerinna eest võideldes, need põhised vastuolud kinni, mis kommunistide sotsiaaldemokraatidest lahutavad: klasside

koostöö, proletaarne revolutsioon, proletaarne diktatuur nõukogude võimu näol, kodanlase isamaa kaitse — oleks tõepoolest meeletus neid küsimusi kinni mätsida müüd, mil sotsiaaldemokraatia pankrott kodanlusega koostöötamises niisama käega katsutav on, kui Kominterni seadete õigsus; müüd, mil hulligad oma kogemuste majal klassivõitluse vajadust hakkavad ära tundma. Ainult lootusetud narrid võivad mõelda, nagu aitaks ühise väerinna taktika, mis sotsiaaldemokraatlikud töölised klassivõitluse teele viib, nagu aitaks kommunismi allavandumist sotsiaaldemokraatialle. Kui enamlasted reaktiooni aastatel oskasid vähemluse eri vooludele eri viisi juurde minna, siis on kommunistidel palju rohkem põhjusi seda müüd kapitalistlikkudel maadel teha, kus sotsiaaldemokraatlikkude töölise ja üldse kogu maailma proletariaadi ridades kõige suuremad nihkumised sünnivad. Ainult kui kommunistid kõrvale heidavad selle vaate, nagu oleks sotsiaaldemokraatia lausa tagurik kogu, ainult siis saavad nad võimaluse aktiivselt sotsiaaldemokraatlikkude töölise revolutsioneerimisele mõjuda, ja mitte ootama jääda, millal nad stüühiliselt kommunismi poole pööravad.

Pealegi poleks õige mõelda, nagu peaks praegune kapitalistlikkude maade tööliselikumine viimase peensusteni kõik see tee läbi käima, mis enamlaste hoopis teistsuguses ajaloolikult-konkreetses olukorras pidi läbi tegema. Kuni 1914 aastani oli ju enamlaste ainuke uut tüüpi partei, kes ilma mingi eelmise kogemusega oma teed rajas. Sestsadik on kommunism üleilmseks vooluks muutunud, mis organisatsiooniliselt, kui üleilmne enamlaste partei, Kominternis oma kehastuse on leidnud. Enamlaste ühes töölisklassiga on võitnud kuuendikul maakera pinnal ja omab sõherduse võimsa mõjuvahendi, nagu võidurikkalt sotsialismi ehitav proletaarse diktatuuri riik. Enamlaste enam kui 30-aastane kogemus on müüd kogu maailma tööliselikumise pärisosaks saanud ja lühendab müüd neid jaamavaheid, mis vene enamlaste oma arenemises läbi käis. Seda tuleb müüdes muutunud olukorras arvesse võtta.

Teiseks ei saa aru Kominterni praegusest taktikast, kui arvestata neid iseäraldusi, mis välismaal tööliselikumist Venemaa liikumises tõnn 1917 a. oktoobrit eraldavad. Kapitalistlikkude maade praegusa ja sotsiaaldemokraatial on hulkades sügavamad juured kui oli vene vähemlusele; kapitalistlikkude maade proletariaat on paremini organiseeritud kui oli Venemaa

proletariaat enne revolutsiooni, kuid ta on organiseeritud hulgalistes sotsiaaldemokraatlikkudes parteides ja hulgalistes reformistlikkudes ametiühingutes; ta on läbi käinud pika reformistliku kooli, mis mõjus konservatiivse jõuna ja takistas uute tuulte tungimist tööliste hulkadesse. Kaugelt suurem osa komparteisid kapitalistlikkudel maal ei ole läbi teinud revolutsioone, mis vene enamlast karastas (1905 ja 1917). võidelda aga on neil tulnud õige tugevate sotsiaaldemokraatlikkude parteidega ja tugevate reformistlikkude ametiühingutega.

Kommunism ei saanud seal sotsiaaldemokraatiast ja reformistlikkudest ametiühingutest mööda minna, ega töölistehulkadele otseselt niisugust mõju avaldada kui see Venemaal sündis, kus enamlastel värske revolutsioonilik inimmaterjal ees oli, kes veel mitte reformistliku mõjuga põlnud läbi imbumud. Praegusaja kapitalistlikkudel maal mängib stiiühikkuse moment töölisteliikumises palju vähemat osa kui enne revolutsiooni Venemaal, kus reformismil ja vähemlastel nõrk mõju oli. Neil kapitalistlikkudel maal on proletariaat, kui ka teised töörahvakihiid paremini organiseeritud; revolutsiooniseeme ei lange seal värskele uudismaale valmivas agraarrevolutsioonis, nagu Venemaal, vaid seal on nii talurahvas kui linna väikekodanlus poliitiliselt kihinenud ja nii poliitilistesse kui majanduslikkudesse organisatsioonidesse ühinenud. Need organisatsioonilised tõkkes takistavad kommunismil nende hulkade juurde pääsmist, ja vähemalt naeruväärt oleks oodata, millal need organisatsioonid iseenesest lagunevad ja kommunistid kõik need kihid ilma vaevata võivad „üle võtta“.

Kapitalistlikkude maade enamikus ei ole praegu veel revolutsiooniliku seisukorda, kus hulgad peadpööritava kiirusega pööranguid teevad ja vanad organisatsioonid varisevad, kuid pole ka enam endist poliitiliste parteide püsivust. Hulgad *mässavad* juba vanade organisatsioonide pankrottijäänud poliitika vastu ja nõuavad oma põikpeadega juhtidelt kapitalismivastases võitluses tegevuse ühtsust, olgugi, et nad oma vanadest organisatsioonidest veel ei suuda lahti saada. Sellele ajalooliselt konkreetsele olukorrale sellele hulkade ülemineku-ajajärgule, mis meid teadvuse ja aktiivsuse kasvamisele viib klasside koostööst klassivõitluse poliitika, reformismilt kommunismile, ja sellele olukorrale vastabki: *üldrahvalikule väerinnale aluseks oleva ühtsa väerinna taktika.*

Tähtsaks ajaloos on paralleel ja

analoogiaid minevikust; kuid see aitab meid vähe, kui meie mitte tänapäeva seisukorra tõelikkude iseäraldustega ei arvesta. Kapital on, kriisi kasutades, koolju küüntega töörahva kõrist kinni haaranud. Ei ole töölisteliikumise ajalugu seesugust haaret, seesugust poliitilist korda, nagu Saksamaa fashismi terroristlik kord, veel iganes varemalt näinud. Ja fashistlikud saavad olema ka tulevased imperialistlikud sõjad, mida kodanlus töörahvale ette valmistab. Ei leia meie ühestki ajaloomaamatust seisukorda, kus revolutsioon, sõda, fashism nii teravalt ühiskonna elusse oleks tunginud kui tänapäev. Järelikult ei tule meil ka oma lakkikat analoogiate järele ehitada, vaid käesoleva aja klassijõudude vahekorrad konkreetse analüüsi alusele.

Tänapäev ei ole need vahekorrad veel mitte selleks valminud, et praegusaja kapitalistlikkudel maal proletariaadi diktatuuri maksmat panna, ja ei ole sellepärast valminud, et proletariaat veel mõnelgi maal ei ole kodanluse ega sotsiaaldemokraatia mõjust vabanenud. Kommunistid on kapitalistlikkude maade enamikus veel nõrgad selleks, et seal hulkasid otsekohe proletaarse diktatuuri eest võitlusele viia. Töösteklass ise on lõhestatud ja ei suuda sellepärast teisi kihte, kes mõnel maal fashismi poole kalduvad, enda järele tõmmata. Kas peab partei süü, kui ta ainult propandaga ei taha leppida, käed sulle panema?

Töösteklass nõuab kommunistidelt rohkem: ütlege, mis *tänapäevase jõudude vahekorrad* juures teha, et ennast kapitali pealtungi vastu kaitsa, ennast ja oma rahvast fashismist päästa, ennast ja inimsugu tervelt sõja eest kaitsa.

Sotsialismi võit N Laidus, tööliste algav eemaldumine sotsiaaldemokraatidest nõuab kommunistidelt rohkem kui ainult kapitalismi eitamist ja hulkade liikumise poliitilise nõrkuse arvustamist: et töösteklassi kasvavat jõudu täielikult ära kasutada, peavad kommunistid aktiivselt hulkade liikumisse astuma ja püüdma seda ta peatulesande tasemele tõsta — kapitalismi revolutsiooniliku kukutamiseni ja proletariaadi diktatuuri maksmatapanekuni. Selleks müüvad kommunistid väsimatult töötavadki töösteliikumise ühtsuse loomisel, mis põhieeluseks on edukale võitlusele kapitali, fashismi ja sõja vastu.

Meie võitleme selleks, et kriisi raskusi valitsevate klasside õlgadele veeretada, võitleme fashismi ja fashistliku liikumise

likvideerimise eest, töolisteklassi ja ta organisatsioonide uuesti jaluleseadmise ja rahu eest, sõja vastu. Kuid meie teame, et nüüdsed kodanlised valitsused meid mõudmisi ei täida, meid võib häälita aga — hukade surve all — ühtsa väerinna võimsast liikumisest, mis rahvaväerinnaks muutumas, väljakasvamud valitsus, mis ei ole koalitsiooni, sotsiaaldemokraatide ja kodanluse koostöö, valitsus. Vastupidi, ühtsa väerinna valitsus katkestab koostöö kodanlusega, see on kodanluse bloki katkikäristanud töölisorganisatsioonide koostöö valitsus, mitte töolisteklassiga vaid fashismiga võitlemise valitsus. See valitsus ei raju tead fashismlikule diktatuunile, vaid *töolisteklassi võidule*. See ei ole ka mitte sotsiaaldemokraatlik valitsus, mis, nagu Inglismaa, Rootsi jne kogemused näitavad, kodanlast poliitikat ajab, aga mitte kodanluse ja fashismi vastu võitlemise poliitikat. See ühtsa väerinna, töolisteklassi organisatsioonide valitsus ja rahvaväerinna valitsus, millest ka teised klassid osa võtavad, kes töolistega ühisel platvormil fashismi, kapitali ja sõja pealetungi vastu võitlevad, — see ei ole mitte harilik aja valitsus, vaid *poliitilise kriisi* ajajärgu valitsus.

7. Kommunistide kokku liitmine Kominterni õigel pealiinil. Julge enamlik enesearevustamine

VII kongress kinnitas Kominterni pealiini õigsust. Mitte kodanlusel oma õpetlaste, majanduseteadlaste ja riigimeestega, ega sotsiaaldemokraatidel oma teoreetikute ja poliitikutega polnud õigus üleilmse seisukorra ja kapitalistliku ilma väljavaadete hindamisel, — õigus oli meil, kommunistidel, kes ühiskondlikkude mähete hindamisel ületamatud Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini meetodi kasutame.

Kodanlised majanduseteadlased kinnitasid, et „igavene õitseng“ („prosperity“) on kätte jõudnud. Sotsiaaldemokraatia kõneles „organiseeritud kapitalismist“: — Kommunistid ei olnud sellega nõus ja seletasid, et kapitalistlik ilm 1914—1918 a. sõjast saadik on oma üldkriisi laidi astunud.

Tõsiasiad näitasid, et kommunistidel õigus oli.

Kapitalistlik stabilisatsioon on jäädav, kinnitasid kodanlised ja sotsiaaldemokraatlikud „õpetlased“. Stabilisatsioon on relatiivne — ajutine, möödaminev, vastasid kommunistid.

Tõsiasiad tõestasid, et kommunistidel õigus oli.

Kriisidel on jäädavalt lõpp; algab kriisi-

Kuid see ei ole mitte proletariaadi diktatuuri valitsus, vaid valitsus, kes töolisteklassi võimuletulekut peab ette valmistama. Ta peab seda tegema, kuid kas ta sellega toime saab, see oleneb töolisteklassi võitlusesuutest, ta meelekindlusest, ta valmisolekust võitluses mitte peatuma, vaid seda jätkama kuni kapitalismi kukutamiseni ja proletariaadi diktatuuri maksmapanekuni.

Kuid tingimata vajalik ei ole seesuguse ühtsa või rahva-väerinna valitsuse arenemisaste proletariaadi diktatuurile jõudmise teel mitte. Meie taktika ei ole abstraktne skeem, mis kunstlikke vorme ette kirjutab. Kominterni VII kongressi seaded vastavad üldjoontes käesoleva ajajärgu, praeguse liikumistaseme klassijõudude vahekorrale, komparteide jõule — tänapäev ja lähemal ajal. Kuid see vahetund muutub; homme võivad komparteidel juba suuremad võimalused olla otsekohe, vanadest parteidest ja organisatsioonidest mööda, töolistehulkadele mõjuda, ja see võib jälle järsult taktika muutmist nõuda. Taktika võib muutuda, kuid Kominterni pealiin, tema *kurss proletarisele revolutsioonile jääb kõikumatuks ja muutumatuks*.

deta majanduse ajajärk — ennustas kodanline ja sotsiaaldemokraatlik teadus. Kapitalistlikus korras on kriisid möödapääsematud, vastasid kommunistid.

1929 a. lahtipuhkenud üleilmne majanduslik kriis kinnitas, et kommunistidel õigus oli.

Edumeelsed kodanlased ja igat värvi reformistid mõtlesid, et kapitalistlik ilm klassivastuolude pehmendamise poole läheb, töolisteklassi ja töörahva majanduslikku seisukorda pikkamisi parandab ja kodanlike demokraatia ning sotsiaalsete reformide kaudu — „sotsialismi“ maksma paneb. Kommunistid ütlesid: maailm ei lähe mitte klassivastuolude pehmendamise, vaid ennenägematu teravdamise poole. Kui töolisteklass enmast reformismi mõju alt lahti ei küsi ja klassivõitluse seisukohale ei asu, siis läheb tema ja üldse töörahva seisukord kapitalistlikus korras järjesti pahemaks. Kodanline demokraatia ei vii mitte sotsialismile, vaid fashismile, hävitades kõik sotsiaalsed võidud, mis töolisteklass kauase võitlusega kätte saanud.

Vimaste aastate sündmused kinnitasid, et kommunistidel õigus oli.

„Üliimperialismi“ ajajärgul, ütles Kauts-

ky, allutatavad suurriigid endile väiksed rahvad *majanduslikult*, järelkult ei ole neile sõdu enam vaja. Imperialism muutub taltsaks ja rahuaammastajaks. Kommunistid vastasid: imperialistlik järk kapitalismi arengus on lahutamatu seotud uute imperialistlike sõdade, veel koledamate sõdade lahtipublikemisega, kui on olnud siimaalsed sõjad. Kui proletariaat kodanlust ei kukuta, tõrkab kodanlus proletariaadi sõja kuristikku.

Tõsiasiad mäitavad, et õigus oli kommunistidel, aga mitte Kautsky tüüpi äärmestel. Neil oli õigus ka proletariaarse revolutsiooni küsimuses, proletariaadi diktatuuri teede arenemise küsimuses, N Liidu sotsialismi ehitamise küsimuses — neil oli õigus kõigis üleilmse töölislühikumise põhiküsimustes, mis Kominterni programmi, strateegia ja taktika aluseks on ja ta leenimlik-staalinliku pealiini ära määrasid.

See ei tähenda aga igatahes mitte, nagu poleks kommunistid selle, pealiini teostamisel üksikutel maadel mingeid vigu teinud. Ei, meil on paljugi õige liini kõverdumise juhtumeid ette tulnud, mis peamiselt sektantlikku iseloomu kannavad ja komparteisid ei lasknud õiget hulgalist enamlikku poliitikat teostada. VII kongress andis meile kõverdustele ja moonutustele käredasti pihta. Kominterni ajaloos on vähe nii palju enamliku eneseavustamise kongresse, kui seda VII kongress oli. Mitte sellepärast, nagu oleks VI ja VII kongressi vahel rohkem vigu tehtud, vaid sellepärast, et komparteid peajao pikemaks on kasvanud, oma teed kriitlikumalt hinnata oskasid ja oma kasvu „lastehaigusi“ paremini nägid, neid paremini mõistsid.

VII kongress avastas kommunistlikus liikumises seesugused nõrkused, mida siimaani täheleegi ei pandud, nagu, näiteks, ühe maa kommunistliku liikumise kogemuste *mehaaniline* ülekandmine teistele maadele. Igatahes peame oma liikumise kogemusi *internatsionaliseerima*, see on täiesti õige ülesanne; kuid meie andsime tihtigi mehaaniliselt nõrkadele parteidele needsamad ülesanded, mis tugevatelegi, ja sagedasti ei arvestanud meie üksikute maade liikumise iseäraldusi, nende poliitilist taset, revolutsioonilikkude küpsust jne.

Või võtke kommunistide töötamine hulgalistes fashistlike organisatsioonides. Komintern igatahes andis selleks vastavad juhtnõõrid õigel ajal, kuid need olid üldised, meil puudus konkreetsus, puudus peaaegu — *kuidas seda tööd teha*. See ülesanne ei ole aga kerge. Kaks hädaohtu varitsevad siin kommuniste: võid enese vaen-

lase kätte mängida, kes su algusest peale purustab, või — võid miisugusele „kolhanemisele“ libiseda, et see likvideerumisele viib. Suurt kogemust sel alal ei ole, ja avalikult neid küsimusi arutada lähendaks oma tööd vastasele avastada. Tsaarivalitsuse põrandaalune töö andis enamlastele küll väga väärtustliku kogemuse, kuid ise ei lahenda tervelt neid küsimusi, mis saksa või itaalia kommunistide ees seisavad, kes eistsugustes tingimustes töötavad. Fashism tarvitab ju peale terrori ka veel sotsiaadset demagoogiat, milleni ei küündinud mõtteahter tsarism. Fashism õppis tsarismi saatusest, et kommunistidel ei tohi lubada „legaalseid võimalusi kasutada“, ja oma hulgalised organisatsioonid on ta miisuguse laialise muhkimisvõrguga ümber põiminud, mille saanast tsarisi sandarmid kunagi luua ei suutnud. Ja praegusaja kapitalistliku riigi aparaat on palju tugevam, kui tsaarivalitsuse oma. Siin ei jatku meie partei põrandaalusest kogemusest kaugeltki mitte.

Sügavamale asjasse tungida meie aga ka ei viitsinud ega osanud; selle asemel, et fashistlike maade kommunistide töö iseäraldustesse tungida, püüdsime kõike sellega seletada, et kommunistid antud ülesandeid ei täitvat. Ja kaua aastaid ei pannud meie sedagi tähele, et see seletus isegi — schablooniks muutus, kuni sm Dimitrov VII kongressil need schabloonid ja skeemid tugevasti läbi sarjas. Fashistlike maade, eeskätt saksa ja itaalia, kommunistidel tuleb kõvasti pead murda, et tõesti eeskujulikud meetodid enamlikuks tööks hulgalistes fashistlike organisatsioonides välja lõotada. Siin tuleb „legaalne“ ja üllegaalne töö teravamalt ära jaotada, alamalele organisatsioonidele rohkem iseseisvust anda, samal ajal põrandaaluse partei kontrolli seltsimeeste „legaalse“ töö üle hulgalistes fashistlike organisatsioonides kõvendada; avalikul hulgalisel tööl olevate sm-te algatusvõimet ergutada, tõsta — lühidalt, elava kogemuse najal seda „Trooja hobuse“ taktikat lahendada, millest sm Dimitrov kõneles¹.

¹ Vana-kreeka mitnasjuto järele piiranud kreeklased 10 aastat asjata Trooja linna. Viimaks võetud linn ära järgmise kavalusega: piirajad ehitanud määratusuure puuhobuse, kuhu salaja hulga mehi sisse peitu poetanud. Teised väed lahkunud päeval linna alt. Üks meelega mahajäänud kreeka sõjamees seletanud troojalastele, kes aru ei saanud, milleks niisugune mürakas ehitatud, et see hobusekuju jumalatele pühendatud ja sellepärast nii suur ehitatud, et troojalased teda oma linna ei saaks vedada. Troojalased lõhkanud siis suure augu linnamüüri sisse ja vedanud hobuse suure pidulikkusega

Pealeselle arvustas kongress meie nõrkusi ametiühingute töös. Ka sel alal on komparteid minevikus palju ülsaid otsusi kirjutanud, mis aga teostamata on jäänud. Muidugi mitte kommunistide paha tahte pärast. Vahe sõnade ja tegude vahel tuli sellest, et otsuste kirjutajad nende teostamise reaalseste võimalustega vähe arvestasid. Resolutsioonid olid vahest kõige soodsamate tingimuste kohaselt kokku seatud, tegelik elu aga veeretas kommunistide tööle ametiühingutes aga ikka uusi ja uusi raskusi teele ette: neid heideti ametiühingutest välja, aeti töölt minema, kägistati tööpuuduse kõiega jne. Olud, milles meed otsused kirjutati, muutusid, aga inimesed kordasid vanu otsusi edasi, seega vahet sõnade ja tegude vahel veelgi suurendades. See võttis inimestel lugupidamise resolutsioonide vastu ja tegi nad ka kergemate ülesannete täitmisel hooletumaks, üksikõikseks.

Kui palju on meil, näiteks, kommunistlike fraktsioonide tööst ametiühingutes kõneldud! Meie aga asutasime oma kitsad ametiühingud, panime kommunistid hulkade eest sinna luku taha, lõime nende töö jaoks tingimused, kus fraktsioonide töö üldse mingit mõtet ei, olnud, sest ilma nendetagi valitses seal üksmeel. Pange kommunistid niisugustesse tingimustesse, kus nad igapäev lalialiste, veel mitte oma poole võidetud töölistehulkadega kokku puutuvad, kus nad hulkade ees vastaste põhjendustele peavad vastama, vastastega vaidlema, peavad õppima oma seisukohti kaitsma, kus nad vajadust tunnevad ennem omamõtteliste kokku rääkida, et reformistliku bürokraatia pealetungi tagasi lüüa, — ja teie ei tunne neid inimesi, keda täna nende töö pärast süüdistate, mõne

aja pärast enam ärangi. Ametiühingulik ühtsus ise aga loob, peale muu, tingimused, milles meie kommunistlikud kaadrid võivad kasvada, kus tõelikud hulkade juhid võivad välja areneda.

See ei tähenda muidugi mitte, nagu ei hindaks kongress, sektantlike vigu arvustades, parempoolse oportunisti hädaohtu. Suured sotsiaaldemokraatlike tööliste hulgad hakkavad kommunisti poole pöörduma. Nad annavad meie liikumisele uut jõudu, nagu seda, näiteks, Austrias näeme, kus kompartei häid kaadreid juurde on saanud. Kuid seejuures ei tohi kunagi unustada, et hulgad, kes kommunisti poole tulevad, kunagi kahekümne nelja tunniga kommunistiks ei muutu, et nende vanade vaadete ümberkasvatamine aega nõuab ja sotsiaaldemokraatia ideoloogia jäänused veel mõnda aega kompartei uusi liikmeid saavad rõhuma — ja sellest kasvabki parempoolse oportunisti hädaoht.

See hädaoht süveneb veel sellega, et meie kapitalistliku ilma pörfutustele lähenevad, sündmuste järskudele murrangutele, suurtele klassivoitlustele, mis järjekindluse ja nõngaerukudega inimestel üle jõu käivad. Tuletagi, smd, meelde Stalini suurepärase sõnu kalameestest tormis: ühed tõmbavad purje pingumale, paat lõikab läbi lainete, julgelt edasi vastu mässavale tormile; teised langevad kummuli paadi põhja ja jätaavad paadi laine hooliks. Meie tahame, et kommunistid *Stalini* kooli kalamehed oleksid, aga mitte kalamehed, kes tormi ja äikest kardavad. Sellepärast on müüd erilisel vana parempoolse oportunisti vastu valvel olla.

Ons meil juba Kommunistlikus Internationaalis Stalini tüüpi kalamehi? Jah, sellised, on.

8. Üleskasvanud enamlikud kaadrid

Kapitalistlike maade enamlased pakuvad suurematuid kangelaslikkuse kujusid. John Sher, August Lüttgens, Viete Schultze, Tsü-Tsübo, Schalai, Fürst, Ivafa Josimítzi, Vatanaba, Massanosuke, Ljuti-borski — neid on kümned ja sajad, inimesi, kes lavalt tapakirve alt hulkadele oma viimse üleskutse ja vaenlasele viimse väljakutse on läkitanud. Ühkelt pead püsti

linna. Siin peetud nüüd rõõmupidu, kus sõjamehed endid täis joonud. Öösel aga tulnud kreeka sõjamehed hobuse kerest välja, avanud linna väravad õõpmeduse kätte all tagasi tulnud teistele kreeka vägedele, tapnud joobnud troojalased maha ja saanud sellega linna kätte, mis siis vihaga maatasta tehtud.

Toim.

hoides läksid ja lähevad nad tapakirve alla, täis armastust rahva vastu, viha oma vaenlase ja põlgust sunna vastu. Kapitalistlike linnades ja küldades koidu eel kummedalt kostvad surmaleminejate sammud äratavad iga päev miljoneid niisamasugusele kartmatule, taltsutamata võitlusele. Ja kui kapitali võidutsevad sead ja koerad tänapäev veel poolsurnuks piinatud ja peksetud lihtsale kommunistile Saksamaal hirvitades hüüavad: peksime sul kommunisti peast välja, siis kuulevad nad juba poolelutuult huulilt vastuse: tagusite ta sinna veel sügavamale sisse. Ja sel nimetul saksa kangelasel on õigus: piinakongid ja tapakirved taovad kommu-

nismi veel sügavamale inimeste südamesse ja peadesse. Ja kasvab terves ülmas rahvahulkade armastus ja usaldus staalinliku karastusega inimeste vastu, kes orjusega ja rõhumise vastu elu ja surma peale võitlust peavad.

Kommunistid on näidanud, mis nad väärt on; nad on näidanud et neid hävitada ei suudeta, nagu ei saa hävitada nende klassi, ta tahet võidelda ja võita.

Ja iga päevaga omandavad need inimesed ikka enam enamliku teaduse varjatud saladuse: oskuse kõige laiemate hulkadega katkestamatut sidet luua, oskuse kriitilisel silmapilgul mitte pead kaotada, ka kõige raskemas seisukorras iseseisvalt tegutseda; oskuse kõikumistele vastulööki anda, partei seadusi ja konda pidada.

Ja nimelt sellepärast, et kapitalistlikkuudel maalidel kommunistlikud kaadrid on üles kasvanud, *muutis kongress tuntavalt Kominterni sektiivide juhtimise meetodid*. Kongress kriipsutas alla, et Kominterni täidesaatekomitee peaülesandeks peab jääma poliitiliste ja taktiliste põhiseadete

9. Suured väljavaated

VII kongress seadis meie liikumisele, üleilmsele töölisteriikumisele üles *suure väljavaate, ta võitluste ja võitude väljavaate*.

See oli vastuseks miljonitele tööliste, kes läbi elanud raskete kaotuste kibeduse ja müüdi väljapääsu otsisid ummikust, kuhu neid sotsiaaldemokraatia poliitika oli viinud. Kongressi purustas sotsiaaldemokraatia muinasjutu kapitali kõikvõimsusest ja tööliste jõuetusest; ta purustas fatalistlikud seaded, nagu peaks kriisi tingimustes hulkade elutase paratamata langema, nagu oleks fashismi võit ja uus imperialistlikkude sõdade ajajärk möödapääsematud, ja seega möödapääsematud ka relvastatud kodanluse võit ja relvastamata proletariaadi liüasaamine. Rea võiduga lõpuleviidud streikide põhjal näitas kongress, et ka kriisi tingimustes võimalik on kapitali pealetungi pidurdada. Ja prantsuse proletariaadi võitluse põhjal näitas kongress, et ühise töölisteriikumisega, mis ümber kasvab fashismivastaseks rahvaväerinnaks võimalik on mitte ainult fashismil teed kinni panna, vaid isegi talle peale tungida. Edasi näitas kongress, kuidas N Liidu rahupoliitika abil, mida üleilmse töölisteriikumise võitlus rahu eest toetas, ühisel jõul enam kui üksikord korda läks imperialistlikkude valitsuste sõjaplaane nurja ajada.

väljatöötamine, ja et ta võimalikult vähe püüaks komparteiide sisemistesse asjadesse segada. See otsus oli võimalik just komparteiide tugevnemise põhjal ja tagajärjel.

Staalinliku kaardiväe ridadest tõusis ka sm Georgi Dimitrov, julge rahvatriibuun, kes oma pea kohal rippuva timukakäärve alt väljakutse heitis oma vaenlastele, oma kireliku revolutsiooniliku väljaastumisega terves ülmas fashismivastast liikumist mehiselt edasi viis, ja kellele kongress Kominterni tüüri kätte usaldas. Ja temale Kominterni juhatuse abiks valiti inimesed, kes mitte ainult diisipiini, vaid oma veene järgi uusi taktiilikke seadeid hakkaavad teostama: see on kindel, järeleproovitud ja karastatud staalinlik juhatus.

See enamlik kaader on peale kõige muu üheks põhitagatiseks komparteiide võidu saavutamiseks nende võitluses proletiaarse revolutsiooni eest. Revolutsiooni võit ei ole mitte ükski objektiivsetest tingimustest, vaid ka inimestest, kes seda revolutsiooni teevad. Meie ei saa oma liikumise väljavaateid öieti määrata, kui meie oma kaardrite seisukorda ei arvesta.

Ja see Nõukogude maa tugevaks kasvanud võimsus annab kapitalistlikkude maade tööliste usku enda jõusse, kui tarvis on relvastatud kodanluse vastu välja astuda.

Kuid see terav ja selge väljavaade ei unuta töölisti passiivselt sündmusi ootama jääma, mil fashistlik diktatuur iseenesest kokku variseb, vaid ta mäeb ette võitlusi alaliselt kasvava võidulootusega. See võit on paratamatu, kuid tee sinna võib töörahvale enam või vähem piinarikas olla, kõige piinarikkam siis, kui töölisteriikumise küllustatuks jääb ja võitluses valitsevate klasside vastu küllalt aktiivne ei ole.

Revolutsiooni väljavaade jääb päevakorda ka sel juhtumil, kui kapitalismil peaks korda minema praegusest majanduslikust kriisist välja rabelleda. Kõige vähemagi seisukorra paranemise kasutab proletariaat selleks ära, et vastupealetungimisele minna; ta ei lepi ääretu madala elutasemega ja nõuab tagasi õigused, mis kodanlus temalt kapitalistliku korra päästmise ette käändel riisus. Tõuseks suur streigilaine, mis saaks lähtepunktiks nälja, viletsuse ja fashistliku terrori vastu suunatud suurtele rahvaliikumistele. Nõukogude Liidu rahvahulkade kasvav heaolu mõjuls see sugusel lool kui takkaõhutav elav eeskujut isäärans hoogsalt.

Mis võivad valitsevad klassid sellele

eeskujule vastu seada? Kapitalismi ta faschistlikus kooses? Kuid ärgu arvaku nad, et faschistliku diktatuuri maksmapanek igal kapitalistlikul maal nii liibedasti läheb kui Saksamaal, kus see oma venise taktikaga terve ilma viha faschismi vastu on esile kutsunud. Prantsusmaa, Austria, Hispaania võitlused näitasid ka teiste maade kodanlusele, mäherdust visa vastupanekut faschismil töörahvalt oodata on. Kodanlus võib kaela murda, kui ta üle-peakaela oma eesmärgile kihutab. Tema võitlus faschismi teostamiseks kutsub esile suured klassivõitlused, mis kapitalismi kukutamiseks võivad lõppeda. Neil maadel aga, kus faschistlik diktatuur juba maksma on pandud, kuhjab see enda vastu niipalju klassiviha, et revolutsiooniliikumine seal, olgugi et ta aeglasemalt areneb, armutu kodusõja kuju võtab.

„Kodusõja kool — kirjutas Lenin — ei lähe rahvastel kaduma. See on raske kool; ta täielik kursus sisaldab paratamata kontrrevolutsiooni võitused vihaste tagurlaste mõlluvana võimu metsiku kättemaksu mässulastele jne. See kool õpetab rõhutatud klasse kodusõda pidama, õpetab revolutsiooni võitma, koondab praegusaja orjade hulkades seda viha, mida mahasurutud, tuimad, rumalad orjad igavesti enestes varjavad, ja mis orjad, kes oma orjuse häbi on ära tunnud, kõige suurematele ajaloolistele kangelas tegudele viib“¹.

Hulgad, kes faschismi enne ta võimule tulekut loetasid, näevad ikka selgemini ta poliitika pankrotti. Talurahva, linna väikekodanluse rahulolematuse oma seisukorraga aina kasvab. Suur osa suurkananlust on ärevuses läheneva majandusliku varingu pärast. Faschismi sotsiaalne baas aina kitseneb. Selsamal ajal avaldavad N Liidu sotsialistliku ehituse edusammud ikka järjesti suurenevat revolutsioniseerivat mõju mitte ükski proletariaadile, vaid ka neile väikekodanlastele hulkadele, kes faschismi sotsiaalne tugi oli. Faschistliku diktatuuri kriisid, nagu Matteoti kriis Itaalias ja 30. juuni Saksamaal², pole mitte ainult möödapääsematuud, vaid hulgad kasutavad neid edaspidi palju aktiivsemalt faschismile otsustava hooabi andmiseks. Ei

¹ Lenin, „Põlevaine üleilmse poliitikas“, venek. teostekogu XII, lhk. 305.

² Matteoti — itaalia sotsialist, kes faschismi teravalt arvustas ja kelle faschistid salaja ära tapsid. See mõrtsukatöö aratas ilaialta töörahva hulgas suurt meelepaha faschismi vastu. — „30. juuni“ Saksamaal märgib seda pöörast veretööd, millega Hitleri diktatuur sügavat rahulolematust oma enese faschistlikkudes lõöksalkades püüdis maha suruda, tappes hulgal oma lähemaid kaastöölisi faschistlikkudest mõrtsukatetest (a. 1934). — Toim.

mingisugune terror ei ole ajaloos hukkamisele määratud ühiskonnakorda päästa suutnud.

Nõukogude maa aga, mille vastu saksa faschism tervet kapitalistlikku ilma mobiliseerida püüab, kasvab ja kõveneb, ning võidab sotsialismi poole rahvad — hoolimata meeletult määratsevast kodanlusest, ja selle kiuste. Jätku kapitalistlik ilm Nõukogude maa rahvale ja lasku teda mõni aasta ilma kallaletungimata areneda — ja see maa veenab oma saavutustega miljoneid inimesi, et sotsialism parem on kui kapitalism: „rahulikud“ inimesed, kes igasugusest poliitikast eemale hoidunud, teeb ta kapitalismi vastu revolutsiooniliiklaks, sotsialismi eilased vastased ta palavateks pooldajateks ja tõmbab sotsialismi poole kõik inimsoo paremad pead, rahvaste ja rahvuste õied, kõike värvi rõhutatud rahvuste hulgas.

Just sellepärast, et sotsialism oma võiduks sõdu ei vaja, on üleilmne proletariaat ja tema liik — Nõukogude Liit — kõige järjekindlam ja siiram rahu eest võitleja. Ja just sellepärast, et kapitalism — surmademõistetud kind on, püüab kodanlus seda korda, mis inimsoole meeduseks ja häbiks on muutunud, uute imperialistlikkude sõdadega ja nimelt sotsialistliku riigi — Nõukogude Liidu — kallaletungimiseks päästa.

Kuid see kallaletungimine päästab kõik proletariaarse revolutsiooni jõud vallale, ja seesuguse sõja tagajärjel kaotab kodanlus, nagu sm Stalin ütleb, mõnegi oma valituse. Kaevaku siis kapitalistlik ilm enesele oma kätega haud! Töolisklassil ei ole põhjust nukralt tulevikkua vaadata. Igal tingimisel täidab ta kapitalistliku korra haudaja osa. Ja see vene täitis kogu meie kongressi, *töolisklassi tulevaste võitute kongressi, nende võitute ettevalmistamise kongressi*.

VII kongress märkis ära kindla kursi — hulkade juurde, ja näitas proletariaarse revolutsiooni õigsust. Meil on üleilmne kommunistlik partei, mis seda kurssi ja seda liini läbi viib — Kommunistlik Internatsionaal, Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini Internatsionaal. Meil on selle kursi ja liini õige teostamise tagatis — Kominterni staap, eesotsas oma vahva tüürimehe sm Dimitroviga. Meil on võidu tagatis, sest töolisklassi eesotsas sammub terve ilma kurnatute ja rõhutute suur juht — selt-simees Stalin.

Elagu Kommunistliku Internatsionaali VII kongress! Elagu suur Stalin!

(Lõpp.)

HANS PÖÖGELMANN 60. AASTANE

Seltsimees Hans Pöögelmannile

Sinu kuuekümneaastasel sünnipäeval saadab Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee faschismi terrori maalt Sulle, järjekindlale enamlikule võitlejale Eesti kodanluse jõhkra vägivalla vastu, palava proletaarse tervituse.

Sa oled 30 aastat vankumata võidelnud revolutsiooni vastutusrikkamatel rindel. Sinu isikus tunneb Eesti proletariaat nii reaktsiooni aastatel tsarismi ajal, kui ka Eesti faschismi tingimustes mitte üksnes juhtivat parteitegelast, vaid ka armastatud seltsimeest, kes oma isikliku võlu ja südamlikkusega aitab elavat sidet luua partei ja hulkade vahel.

Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee soovib Sulle veel paljudeks aastateks tervist, südidust ja jõudu töötamiseks rahvusvahelise proletariaadi kodumaal — NSV Liidus, ja EKP-s Eestimaa töörahvahulkade vabastamiseks faschismi ikkest.

Eestimaa Kommunistliku Partei (Kommunistliku Internatsionaali sektsiooni) Keskkomitee

Detsember 1935. a.

JUBILAARILE

„Klassivõitluse“ toimetus ja kaastöölised tervitavad vana revolutsionääri, seltsimeest, sõpra, „Klassivõitluse“ asendamatu toimetajat, paremat marksistlikku ajakirjanikku 60-aastase sünnipäeva puhul.

Soovime, et Sa veel kaua, palju aastaid oma teravat enamliku ajakirjaniku sulge tarvitaks, teed näitaks ja kaasa tõmbaks noori võitlejaid ajakirjanduse väerinnale.

„Klassivõitluse“ toimetus

AMETIVENNALE

Sinu kuuekümneaastasel sünnipäeval tervitame Sinu isikus järelproovitud vana enamlist ajakirjanikku, kirjanikku ja kirjanduse teoreetikut, ühte meie kommunistliku partei tugevama sõjariista — eesti proletaarse ajakirjanduse asutajat ja organisatori.

Sinu tööstiil ja töövaimustus on meile alati eeskujuks olnud. Sa oled poole oma elu east tööliste ajakirjandusele pühendanud. Sinu alati värsked ja elavate tõsiasjadega seotud artiklid, vaimustavad teravmeelsed följetoonid on meile, noorematele ajakirjanikkudele ja kirjanikkudele, alati olnud kooliks, kuidas tuleb elavalt ja huvitavalt kirjutada.

Saadame Sulle, kallis Hans Pöögelmann, enamliku tervituse ja soovime, et Sinu sulg veel palju kirjutaks sotsialismi võidukäigu kindlustamiseks NSV Liidus ja töörahva võidule viimiseks kogu maailmas.

„Edasi“ toimetus

„Leekide“ toimetus

30. detsembril 1935. a.

Mõningad eluloolised andmed Hans Pöögelmannist

Hans Pöögelmann sündis 18. (30.) detsembril 1875 a. Aidu vallas Paistu kihelkonnas, Viljandimaal. Isa Kusta oli noores põlves puutöölisena ülespidamist teeninud, vanaisa parkis nahku ja oli vist noorena külla alla ojakesele ehitatud veskiloksus jahvatanudki (sellest vist mimgi; nüüd on veski ase ja ojakenegi juba ammu kadunud). Kui mineva sajandi 70-date aastate algul külla maade kruntidesse jaotamine algas, siis jäi „noorperemees“ Kusta hoopis ilma kohata ja ainult valla peakohtumehe eestkostmine, et „peremeest“ (olguigi ainult nimepidi) ei võivat ikkagi sõidatiks lasta võtta, viis vallakohtu niikaugele, et Kusta külast välja karjamaadele (nõndamim. „huindirajale“ — „soesarna“ külje alla) tõsteti, kus talle „talu“ kätte mõõdeti: suuruselt küll andis „talu“ seadusliku mõõdu hädapärest välja (üle 30 tiinu), kuid põldu oli vaevalt 3—4 tiinu — endised sulaste „sohima“ lapid, muu oli kivivared, võsastik, lohud, kruusarahnk, või soo — kõlbmata põlluks ja heinamaaksiki. Endiselt elukohalt, külast, toodi kohale vana lagunenud elumaja, suitsutare käss, ja mingi lauda mimeline lõsmik, mis uuel kohal kõrgemale kivist alusele — kive oli, taevale tänu, rohkesti — üles seati ja veel kaua aega lauda ülesandeid täitis. Önn, et noor peremees ise puumeister oli, see võimaldas kohe elumaja ehitamisele asuda. Hobune, paar lehma, puuvanker, regi ja karuäke — see oli esialgne majapidamise sissesead. Varsti toodi noorik majja. Esimese lapsena sündis poeg — Hans „kesk talvel, külmal ajal“, kui ahjuta uues elumajas seinad seestpooltki härmatanud olid. Laps oli hädise tervisega, sellepärast tehti ristid ruttu, et „hingeki ristimata hukka ei läheks“. —

Pikkamööda suurenes majapidamine, võsastikust tehti põldu, roogiti lõpmatult kive, kuivatati loikusid, veeti soost turvammittaid ja mulda kruusakinkudele — oli vaja rassida, sest pere oli suur . . . kokku ligi 10 hinge, olgugi et enamikus vanad ja väetid mooned.

Hansul, nagu hiljem teistelgi lastel (kolm tüdart) tuli varakult hakata karjas käima. 7-aastaselt (poisil oli piiblist ja kalendritest lugemine selgeks õpitud, luges isegi „Sakalat“) pandi Hans Tõlli külakooli, kus testamenti ja lauluraamatut tuubiti ja vit-sakimbuga ihu ning „vaimu“ hariti. Tõllile

jäi Hans siiski ainult 5-ks nädalaks. Järgmisel sügisel võttis onu Jakob, kes Tuhalane veneusu kiriku juurde kõrtsi oli rentinud, poisil oma juurde ja laskis veneusu kihelkonnakoolis käia. Siin hakkas preester poisile peale käima, et see vene usku astuks ja lubas hoolitseda, et ta kihelkonnakooli lõpetamise järel Tiiga pappide-seminari vastu võetaks. Vanemad sellele väga vastu ei olnudki, iseäranis ema, kes ise varem vene usku oli olnud ja poisile, maksku mis maksab, püüdis paremat haridust anda — väljavaade et poeg sinnasamasse talusse ei jääks ennast tööga tapma, nagu tapsid endid vanemad, see väljavaade oli eriti emale, kes küll täiesti ilma hariduseta, siiski kaugema vaatega maisterahvas oli, täiesti võimatu. „Kas või poeselliksiki, aga mitte siia kivistükku jääda, enda elu ja tervist tapma,“ oli ema (Ann elab praegu 89-aastasena Viljandi Kantrekülas) juhtmõte Hansu suhtes.

Vahele astus Hansu nistiisa H. Erg, kihelkonna koolivanem, kes tungivalt nõu andis Hansu Paistu kihelkonnakooli viia, kus sel ajal kaks tublit õppejõudu olid: tuntud muusikamees (Fr. Säbelmann ja P. Ruubel. Sinna Hans saadetigi. Nelja aastaga oli kool läbi. Vaheajal oli Paistu uus pastor tulnud, tuntud kirjanik J. Bergmann. See oli nõus poisile edasi aitama, andis ladinakeele tundisid ja soovitas gümnaasiumi viia. Kuid selleks puudusid talus ägasugused majanduslikud tagatised — juba kooliraha, rublat 40 aastas — oli võimatu summa, muudest kuludest rääkimata. Tuli siis leppida vähemaga. Aasta varem (1887) oli Põltsamaal Eesti Aleksandri kool avatud — see „Eesti rahva süle- ja valulaps“, nagu teda A. Grenzstein, nimetas. Sinna viis nüüd koolitee Hansugi.

Kolm aastat hiljem, 16½ -aastasena, oligi H—l seegi kool lõpetatud, ja nüüd seisis iseseisva elu tee jalge all. Veel samal sügisel (10. nov. 1892) valis Vana-Põltsamaa valla volikogu Hansu Viitsjärve küla kooliõpetajaks ja siit peale algabki iseseisev elu.

Aleksandrikoolis oli valitsenud õige vaba vaim, kuna muidu sellal koolides tsaarivalituse poolt rasket venestamispoliitikat aeti. Ja et õpilased ise osalt laiemat silmaringiga olid, kui muidu vastavates oludes, ning üheskoos elamine (internaat) tuntuvalt vastastikku mõtetevahetuseks

kaasa aitas, siis sellest tuligi Aleksandrikooli õpilaste võrdlemisi kõrgem vaimline tasapind eriti esimestel aastatel.

Hans oli sealt, muuseas, kaasa saanud: tugeva portsjoni rahvuslust (isamaa-armastust), püüde joomise vastu võidelda, tahte salmised taguda (osalt kooliõpetaja, luuletaja Jakob Tamme mõju; H. ise oli kooliajakirja toimetaja olnud) ja — tugeva usuvastase vaimu.

See viimane tõi kooliõpetaja kohal otsekohe kokkupõrke. Vitsjärve küla oli üks usklikumaid ümbruses. Koolimajaga ühe katuse all oli suur vennastekoguduse (Herrnhut) palvemaja, kus tihtigi jumalateenistusi peeti. Juba jõulupühadel (1892) oli esimene suur püha. Rah-

vast oli murdu koos; tuldi ka noort koolmeistrit vaatama, ja siin tekkiski müüd kokkupõrge usuküsimustes.

Nädalat kolm hiljem sai Hans kutse kihelkonna pastori juurde õlmuda. Sinna kutsuti ka koolivanem ja külast üks vanem peremees, lugupeetud vennastekoguduse liige Joh. Sander (kirjanduseloolase T. Sanderi isa). Pastorile oli nimelt kaevatud, et noor kooliõpetaja jumalavastast kihutusetööd teeb, ja pastori esimene töö oli jalamaid kihelkonna koolikohus kokku kutsuda. See koosnes kiriku patronist (parun), pastonist ja kihelkonna kirikuvõrmandriist, sekretäriks oli köster.

Õnneks võttis tunnustajaks kutsutud J. Sander teravalt kaebeluse kaitsja seisu-

koha, seletades, et isegi piibel iseene vastu rääkivat, sellepärast midagi imestada ei ole, kui piibli vastu vaieldakse. Hans pääses palja „noomitusega“ pastori V. Mickwiza poolt, et „mitte kõike uskuma ei pea, mis sa loed, sest üteldakse ju, et valetab kui trükitud raamat“.

Selle mustasajalise „õpetusega“ pastor siiski ei rahuldunud — asjast oli ka rahvakoolide inspektorile teatatud, kes siis kevadisel revideerimisereisul ka Viitsjärvele ulatas.

Et ta tee sinna aga Aleksandrikooli kaudu läks, kus P. kohtuasja juba tunti ja kus P. kohta hea iseloomustus anti, siis läks Viitsjärvel asi libedasti. Ja rahuloldavalt läks ka pastor omakorda kevadiselt koolikatsumiselt minema. Ei ühte ega teist P. järgmisel kolmel aastal oma koolis enam ei näinud.

Koolitöö kõrval algas aga Hansul Viitsjärvel käibe ühiskonnatöö. Lastega harjutati laule, tehti mäitemängu, täiskasvanutest loodi laulukoor. Piliistveres oli karskuseselts „Tugevus“; Juba 1892 a. detsembris valiti P. selle sekretäriks. (Hiljem, 1900 a. valis „Tugevus“ P. oma auliikmeks.) Suvel, kooli vaheajal, kui P. isakodus põllutööl oli, organiseeris ta ka siin näitegrupi, kellega kohal näitemängusid toime pandi ja isegi Viljandi Põllum. Seltsis „Külas-käiguühtendusel“ käidi.

Siiski, liig kitsas oli ala ja liig väike enese edasiarendamise võimalus tol ajal mahajäänud külas. Ta palk oli pisuke — 125 rubla aastas (koolikoha rent). Isakodus sai suvise töö eest küll toitu ja osalt kehakateid, kuid selle eest tuli oma palgast isa majapidamist rahaliselt toetada.

1896 a. suvel, 4-aastase töö järel, lahkus P. Viitsjärvelt ja astus Viljandi postkontorisse õppima. Sügisel tegi Riias ringkonnavalitsuses mõitava eksami (saksa ja prantsuse keeles, postiasjanduses) ja poolteise aastase praktika järele Viljandis nimetati (märtsis 1898) telegrafiametnikuks Rostovisse Doni äärde.

Kauaks tsinovniku amet P-i siiski ei rahuldanud, olgugi, et töös ruttu tõusis. Järgmisel aastal pidi asi peaaegu streigini minema. P. palus enmast vabastada ja sõitis 1899 a. juunikuul Rostovist ära, jättes tsinovnikuameti sinna paika.

Sama aasta sügisel tutvus ta Torma põlumeeste seltsi avamisel „Postimehe“ toim. J. Tõnissoniga ja septembris 1899 astus ta „Post.“ toimetusse tööle: Juba 1890 a. saadik oli ta ajalehtedele kaastööd teinud — „Valguses“, „Lindas“, „Olevikus“, „Sakalas“, „Postimehes“, — nüüd peale algab

ta *elukutseline* ajakirjaniku töö, mis on õieti ta elutööks jäänudki — nagu kasvatustöögi, millele ta pärast Viitsjärvelt lahkumist korduvalt on tagasi pööranud, 1925 aastast peale juba püsival tnanaseni.

Seistes „Postimehega“ ühisel rahvuslikul pinnal, ei tulnud P. seal silmanähtavaid kokkupõrkeid, olgugi, et mõnesuguseid vaadete lahkuminekuid oli (usu küsimuses eriti, sest „Post.“ valitses läbi ja läbi kiriklik vaim).

Ajalehetoimetuse töö kõrval püüdis P. edasi õppida, eriti matemaatikas, ladina ja kreeka keeltes, et gümnaasiumi lõpetada. Kuid tugev kaldumus ühiskondlikule tööle ei lasknud õppimist edeneda. Peagi oli P. „Karskuse sõbrnas“ kirjatoimetaja, siis mäitejuht ja 1900 a. Eesti Karskuseseltside Keskoimkonna sekretär. See ähvardas edasiõppimist seisma panna.

1901 a. suvel lahkus P. sellepärast „Post.“ juurest — „Post.“ vaimlise pere-mehe pastor V. Reimanti „isaliku sooviga“: „Kui iganes mõtlete ajalehetööle tagasi tulla — „Post.“ ukсед on Teile alati lahti!“

P. sõitis Samarasse. Oli siin lühemat aega ühes erakoolis saksakeele õpetajaks ja pidi kroonu suhkruvabrikusse raamatupidajaks astuma, kui novembris 1901 Tallinnast K. Pätsilt telegramm tuli, milles teda uuesti asutatud ajalehe „Teataja“ toimetusse tööle kutsuti.

Ajakirjanik võitis. P. jättis võrdlemisi soodsa väljavaatega raamatupidajakoha ja sõitis Tallinna, kus „Teat.“ toimetuses töötas kuni 1903 a. suveni.

„Teataja“ juures oli õhkkond teistsugune; siin heideti usk ja rahvuslus tahaseina, et-tepoole nihutati majanduslikud valhekorrad. Toimetuses ja ümbruskonnas oli rida sotsialiste: Martna, Vilde, Münther ja M. Pungki oli üliõpilasena õige „puname“. Siin kõneldi kuidagi sotsialismistki. Põranda all Tallinnas tegutsesid juba tööliste ringid. Kõigest sellest imbus midagi — tumedalt igatahes — ka P. arusaamisesse. Ja see tõstis tungi kõigele sellele lahendust leida. Selle tungiga — edasi õppida, enmast edasi arendada — sõitis P. 1903 a. suvel Saksamaale — taskus 150 rbl. oma tagavara ja 250 rubla õemehelt laenatud raha.

Soodsam paik oli Saksamaa kultuurilinn Leipzig. Siin pääses Kaubanduse-ülikooli ja et see organisatsiooniliselt ülikooliga liidetud oli, siis ka ülikooli — filosoofia fakulteti (kuhu nimelt ka majandusteadus kuulus).

Nüüd ometi oli ta teadusteallika kallal, kust ammutas, mida suutis: mitte ainult kohustuslikku majandusteadust (Bücher,

Stieda), vaid ka filosoofiat (Wundt, Ostwald), kirjandust (Wittskowsky), isegi hügieeniat j. t. Saksamaa ülikoolides sotsiaaldemokraate ei sallitud, kuid kuidagi pääsesid nad siiski sisse; ka Leipzgis oli moor dotsent dr. Fr. Eulenburg, kes valhetavalhel marksismi teooriat ja tööliselihikumist käsitas. Enam aga mõjus tugev tööliselihikumine ise. Leipzigi ligidal Krimmschaus oli parajasti õige visa kiutööliste streik käimas (1903), mis kuude viisi kestis. Peeti palju koosolekuid sel puhul ka Leipzgis. Ja õhtuti rändas nüüd P. restoranialides neid tööliste koosolekuid mööda, või istus töölistemajas sotsialistide kõnesid kuulamas. Kõnelesid Marxist ja marksismist ka professorid — mahategevalt muudugi. Ja kõneles päevast päeva ajakirjandus.

P-1 algas kiibe heitlus: ühelt poolt vanad väikekodanlised ja rahvushikud eelarvamused ja professorlik teadus; teiselt poolt elav tööliselihikumine ja tööliste ajakirjandus. Mis oli õige? Eelarvamused ei tahtnud kuidagi leppida klassivõitluse ja sotsialismi teooriaga, aga tegelik elu sundis peale. Tuli esimestele appi võtta teadus — kodanline marksismi arvustus. Aga imelikult see ei rahuldanud — terved humnikud raamatuid, mis heitaja läbi lehitises. Siis heitis P. selle värma kõrvale ja asus Marxi enese kallale, töötades mõnda aega „Kapitali“ kallal. Ja see lõpuks võitiski, võitis nimelt tegeliku elu abil. Eriti aitas kaasa Leipzigi parteiorganisatsiooni häälekandja „Leipziger Volkszeitung“, mille toimetust siis pahempoolsete käes oli: peatoimetajaks oli Fr. Mehring, tegelikuks toim. G. Jaechh, kaastööli. R. Luxemburg, A. Pannekoek j. t. Partei keskhäälekandja „Vorwärts“ oli juba siis revisjonistide käes.

Kõige selle kõrval tuli — ülespidamise eest hoolitseda, sest kauaks kaasavõetud summast jatkus. Teenida võis kaastööga eesti ajalehtedele. Ja et seal tasu õige pisike oli ($\frac{1}{2}$ —1 kop. reast, siis tuli palju, palju ridu taguda — kirjad, artiklid, tõlked, jutud jm.).

1904 a. suve vaheajal Tallinnas viibides puutus P. seal ligemalt kokku põrandaaluse ringiga, kus üldiselt lugemismaterjali puuduse üle kaevati, iseäranes puudus eesti keeles ügasugune kirjandus majandusteaduse üle. See andis P-le tõuke kohe, kui Saksamaale tagasi sõitis, majandusteaduse õpperaamatut kirjutama hakata, mis siis 1904-5 a. talve jooksul valmiski, sellel kõrval ka veel hiljem raamatuke põllumajanduse küsimuste üle. Mõlemad valmisid ajajärgul, mil autoril marksismi teooria lä-

bitöötamine kaugeltki veel polnud lõpule jõudnud, sellepärast, ei võinud ka kirjatööd järjekindlad satada. Kuid Tallinnas, kuhu valmiskirjutatud poognad järgimööda saadeti, kasutati neid põrandaalustes ringides siiski peaaegu kuni lehed kulusid. Nähtavasti ei suudetud sealgi puudusi paljastada.

Sügiseks jõudis P. Tallinna tagasi. Eriti suve jooksul oli ta väljamaalt ka vene illegaalse kirjandusega tutvunenud, mõned kordad ka vene üliõpil. koosolekutel käinud, kord isegi Martovi igavat aruannet kuulanud, kuid ikka kindlamini arenenud ka Venemaa parteiküsimustes pahema tiiva poole, enamlaste poole, nagu ta Saksamaa küsimustes algusest peale „Leipziger Volkszeitungi“ poole oli hoidnud. Ja kui ta sügisel Tallinna tuli ning vormilikult parteisse astus, siis oli ta nagu iseenesest mõistetav, et vaja enamlaste seisukohti ja takikat kaitsta, ning vähemlaste, kui ka, ja eriti, eesti sotsiaaldemokraatia vastu.

Tallinna organisatsiooniga oli ta varemaltki juba sidemes olnud; 1904 a. oli hulga keelatud kirjandust kaasa toonud, hiljem postiga saanud, niisamuti 1905 a. kevadel mõned revolutsioonilikud laulud tõlkinud (Marseillaise j. t.) jne.

Tall. organisatsioonil seisis oma ajalehe asutamine ees. Toimetajaks kavatseti P-i. Niikanaks aga, kui ettevalmistus käis, soovitati P-le „Teataja“ toimetuses töötada ja katsuda seda lehte, mida töölised suurel arvul lugesid, sotsiaaldemokraatia teenistusse võtta. Päts puikles esialgu vastu, aga kui „Dviigateli“ töölised talle kord rusika tõsiselt mina alla panid, andis Päts järele ja P-le tehti ülesandeks lehe uus töökava välja töötada — juba sotsiaaldemokr. vaimus. Enne aga kui seda jõuti teostada, suleti leht sõjaseaduse maksmapanekuga (10-XII-05).

Vaheajal tuli töötada peamiselt hulka-dega — koosolekutel linmas, maal; siis tut-taval Tartu „Aula“ ülemaalisel koosolekul, kus P. üks juhatajaid oli ja mõneski resolutsioonis revolutsiooniliku seisukohta aitas läbi viia.

Kõige selle tagajärjel oli sõjaseaduse ajal põranda alla kadumine paratamatu. Mõnda aega tegutses ta veel Tallinnas, kuid karistussalkade tegevuse tagajärjel tuli siit lahkuda. Peatumud mõnda aega Viljandi ümbruses, sõitis P. jaanuari lõpul Nishni-Nowgorodi, kus lootis mõnda aega varjul olla. Ta ei teadnud muudugi, et ta juba politsei departemangu tagaotsitavate nimekirjas seisis, ja sattus sellepärast Nishnis kohe nuhkide küüsi. Need püüdsid teda

poliitiliselt õnge võtta, tuhnisid salaja korterit jne, aga et nad liig rumalalt tegutsesid, siis oli P. ettevaatlik, ja viimati jäetigi ta näiliselt rahule.

Vaheajal oli Peterburi eesti sots. dem. organisatsioon (enamlik) P. aadressi teada saanud ja kutsus P. Peterburi, kuhu ta mai kuu algul (1906) jõudiski. Siin algas nüüd jälle kibe tegevus: lendlehtede kirjutamine ja trükkimine, tõlketööd, redigeerimised, koosolekud jne. — Kuni juuli lõpuni*). Siis ei mällanud P. enam Piiteris püsida; ta sõidab tagasi Tallinna. Siin algab varsti II duuma vallimiste hoogtöö. Sellest võtavad ka enamlased osa. Tallinna parteiorg. seab P. kandidatuuri üles. Kuid tal ei ole siin valimiseõigust. Seda püütakse muretseda. Kuid see on keeruline — et mitte asja avalikkuse lasta tulla. Viimaks osteti talle — fiktiivselt muidugi — Nehatus pisike talu (alla 2 tiinu), mille omandamine siiski valimiseõiguse andis. Selle ametlik kinnitamine aga viibis ja P. jäi valijate nimekirjast välja. Duumasse saadeti siis „Dviigateli“ tööline sm. P. Pärn.

Vaheajal käis kibe hoogtöö. Sügisel peeti Tallinna lähedal ära sots.-dem. maorganisatsioonide konverents, mida P. juhatas. Paari korral püüdis politsei teda Tallinnas avalikkudel koosolekul tabada, kuid teda hoiatati ja päästeti. Talve jooksul võttis ta osa Tall. põrandaaluse lehe „Sotsiaaldemokraadi“ toimetamisest, samuti Tartu sots.-dem. lehe „Homniku“ toimetamisest, käis mitmel pool maal koosolekul (Jüril, Rakveres, Võrul, Tartus jm).

Veebruaril lõpul peeti Soomes, Terijõel, ära Eestimaa sots.-dem. organisatsioonide esimene ülemaaline konverents. P. oli Tall. org. saadikute hulgas. Enamlaste poolt seati ta konverentsi juhatajaks ja valitigi. Nagu teada, oli see konverents otsustavaks lahinguks eesti enamlaste ja vähemlaste vahel ja lõppes üldiselt enamlaste võiduga.

P. oli II duumas sots. ajalehtede kaastöölisena, kuni tuntud eesti kodanluse aktivist K. Hellat avalikult „Vinulases“ kirjutas, et Pöögelmann vale nime all duuma kirja-saatjana töötab, mis eesti ajakirjanduses ja Peterburi eesti üliõp. seltsis (millele vihistlane Hellat oli) suure skandaali esile kutsus.

Varsti peale II duuma laialiajamist

*) Sellesse ajajärku kuulub sm. P. esimene välja-saatmine — „tagaselja“, s. o. P. passiga tabati keegi teine sm. ja mõisteti P-na 2-ks aastaks Olo-nessi kubernangu Povenetsi linna asumisele. Kuid ka see teine sm. kadus varsti sandarmide käest. P. nimele jäi aga karistus seisma, ja põgenemine tuli uue patuna veel juurdegi.

(1907.) sattus P. Peterburis nuhi küüsi ja vangistati. Kuid et „prillid“ (pass vale muidugi) korras oli, siis pääses ta mõne nädala järele lahti ja läks sügisel jälle Tallinna, kust hiljem Helsingisse ja sealt Taami katudu Pariisi sõitis. Seal töötas ta jällegi oma teadmiste täiendamise alal, kuulas talve läbi Sorbonne ülikoolis loenguid (majanduseteaduse, ajaloo, kirjanduse üle), käis ettelugemistel mujalgi, töötas raamatukogudes, käis tööliste koosolekutel; võttis aktiivselt osa Pariisi eesti sots.-dem. ühingust ja käis ka vene sotsdem. koosolekutel.

1908 a. suvel sõitis P. Londoni, kus õppis inglise keelt, tutvunes inglise tööliste olukorraga, töötas Inglismaa majanduse ja ajaloo õppimisel, tehes ühtlasi kaastööd Tallinna tööliste (ametiüh.) ajakirjale ja tõlkides ilukirjandust, millega omale sisse-tulekut teenis.

1908 a. sügisel tuleb P. uuesti Eestisse, töötab paar kuud põrandal all, elades peamiselt Viljandis; sõidab siis Peterburi kaudu Narva, kus sm. Lilibenbachi korraldusel korda läheb kodanlist lehte („Meie Elu“) oma kätte saada. Lehe väljaandmise üle läbirääkimisteks sõidab P. Tallinna, satub aga siis Töolistemaja läbiotsimisel sandarmide küüsi (18. apr. — 1. mail — 1909), peetakse pikemat aega uurimise all ja saadeti 1909 a. detsembris siseministri otsuse järele 4 aastaks Narõmi maakonda Siberisse asumisele. Vangisolekut kasutab P. muuseas kaastöötamiseks tööliste häälkandjas „Töö“, seliast hoolimata, et ta kogu aja üksikkongis („surmakongis“) istus ja kirjutamine keelatud oli.

Vangisistumise ajal mõistis talle rahu-kohtunik veel 3 nädalat aresti — võõra passiga elamise pärast, lisades aga naeratahes juure, et see juba istutud olevaltki.

Narõmi maakonnas asus P. Parabeli külasse, kuhu Tall. raudteevabriku tööline A. Pertschik oma perekonnaga peale asumiseaega elama oli jäänud. Pertschiku kaudu tutvunes P. teiste väljasaadetutega, käis paar korda Narõmis, kus partei organisatsioon oli ja kust ajakirjandust võis saada. Parabelis oli parteilasi vähe, kuid oli kogu-ke töölisi, kellega P. kohe tööle hakkas nii üldhariduskulude kui poliitiliste ainete läbitöötamisega.

Narõmimaale jäi P. kuni 1911 a. augustini, siis põgenes sealt Ameerika eesti töö- kirjastuseühisuse kutsel, ja sõitis läbi Venemaa, peatudes mõnda aega Tallinnas ja Viljandis, oktoobris 1911 — New Yorki, „Uue Ilma“ toimetajaks, kuhu jäi kuni 1917 a. aprillini, mil parteiorganisatsiooni

poolt Venemaale saadeti Tallinna enamliku organisatsiooni kutse peale.

Ajalehetöö kõrvalt tuli tal Ameerikas veel rohkesti parteitööd teha, iseäranis 1914 a. peale, kui eesti sots.-dem. organisatsioonid föderatsiooniks ühinesid ja Am. Sots. parteisse astusid. Kuna palk õige väike oli (esialgul ainult 12 doll. mädalas, seega madalam kui keskmise töölise palk), siis tuli veel kõrvalt teenida, peamiselt tundidega (Berlitz School). Enesearendamiseks oli rohkesti võimalust suurtes raamatukogudes. Pealeselle töötas ta arhitektuuri kursuse alal (Building manager'i kursus), ei jõudnud seda aga lõpetada.

Tallinnas, kuhu P. jõudis 25. VI. 1917 a. saatis parteiorganisatsioon ta tööle partei kesk-häälekandja „Kiire“ toimetusse, pealeselle toimetas veel talurahva ajalehte „Maatameest“. Töötas propagandistina ja kirjutas mõned broschüürid: 1917 a. linnavalimistel valiti P. enamlaste poolt linnavolikogusse ja sealt maanõukogusse („Maapäeva“ liikmeks). Oli linnavolikogu enamlaste fraktsiooni juhatuses.

Pärast Oktoobri revolutsiooni valiti P. Eestimaa nõukogude täidesaatekomitee liikmeks ja oli maaosakonna juhatajaks. Pärast nõukogude evakueerimist (1918 a. veebruaris) komandeeris parteiorganisatsioon P. Moskvasse Rahvasasjade rahvakomissariaati, mida juhatas sm. Stalin, eesti osakonna juhatajaks, ja kinnitati hiljem rahvasasjade rahvakomissariaadi kolleegiumi liikmeks. 1918 a. novembris (kui Balti väerinnal sõjategevus algas) saadeti P. partei poolt Narva ja määrati Eesti Sotsial. Nõukogude vahariigi valitsusesse („Eesti Tööraha Kommuuna“) majandusasjade komissariks („Majanduse valitsuse juhataja“). Sellel kohal oli kuni Eesti Töökommuuna likvideerimiseni 1919 aasta juulis. Eestimaa kompartei keskkomitee otsusel jäi ta EKP Keskkomitee välismaa büroo juurde, töötades „Klassivõitluse“ toimetuses, „Eldasi“ toim. ja kirjanduse alal ning täites teisi partei ülesandeid. 1919 a. märtsis võttis EKP esindajana osa Kominterni asutamise kongressist, 1920-21 aastal oli P. õpetajaks Eesti Tööraha ülikoolis ja kõrgemas parteikoolis, 1921-22 aastal töötas Kominterni täidesaatekomitee liikmena.

1923 aasta jaanuaris määrati P. Põhja-Lääne oblasti Kaubandusepalati ekspordi-impordi osakonna juhatajaks, ja varsti

peale seda palati esimehe teiseks asetäitjaks ning „Torg. Prom. Kurjeri“ vastutavaks toimetajaks. 1926 aastal kinnitati P. palati esimehe esimeseks asetäitjaks ja valiti Leningradi börsekomitee liikmeks. Muuseas töötati P. isiklikul juhatusel (Palati juures asuva linaasjanduse büroo juhatajana) välja oblasti esimese lina ümbertöötamise vabriku plaan (Porhovis), vabrik pandi käima 1925 aastal. P. juhatusel viidi läbi ka Palati enese ümberkorraldamine — oblasti palatist — üleliiduliseks. Juhtivatel töödel palatis seisis P. kuni 1928 aastani. Palati töö kõrvalt oli P. peale „Klassivõitluse“, 1925 aastast kuni 1926 a. veel ajalehe „Eldasi“ toimetaja ja on 19. septembrist 1925 Lääne vähemusrhuvuste kommunistliku ülikooli õpetaja. 1927 aastast alates töötab õpetajana veel ka Herzeni nimelise pedagoogilise instituudi vähemusrhuvaste osakonna eesti sektsioonis. Kinnitati 1929 a. haridusekomissariaadi poolt professoriks. Selle pedagoogilise ja kirjandusliku töö rohkus sundiski teda loobuma tööst palatis.

Peale nimetatud õppeasutuste töötas P. veel lühemat aega Riigi teadusliku pedagoogika instituudis ja 1929-33 a. Komm. Akadeemia Leningradi Osakonnas, esiteks vähemusrhuvaste sektsioonis ja hiljem Kirjanduse instituudi balti sektsiooni juhatajana (1931-33) kuni selle likvideerimiseni. On töötanud ka Komm. Akad. Majanduse-instituudi juures. 1933 a. veebruarist töötab Välismaatöölise Kirjastuse Eesti sektsioonis marksismi klassikute tõlgete toimetajana.

Parteitöö alal on muuseas märkida P. osavõtt Eestimaa Kompartei esindajana ÜK(e)P VII kongressist ja Kominterni I—VI kongressini, olles 1924—1928 Internatsionaalse kontrollkomisjoni liige ja 1921—22 Kominterni täidesaatekomitee liige.

On kirjutanud hulga broschüüre, raamatuid, sadandete viisi artikleid (ka vene ja saksa keeles) ajakirjades ja kogumikkudes.

Töötab praegu Kommunistlikus ülikoolis, Herzeni pedagoogika-instituudis, Välismaatöölise Kirjastuses ja „Klassivõitluse“ toimetajana. On Nõukogude Suure Entsüklopeedia, Väikse Entsüklopeedia ja „Literat. Entsüklop.“ kaastööline, samuti „Leekide“ kaastööline.

Kuidas töötada rahvahulkade seas?

(Mida ütles selle kohta Kominterni VII üleilmne kongress)

Miis faschism, see kodanluse kõige tagurilisemate kihtide vägivaldavalitsus, võis viimastel aastatel võita tervel real maal, sealhulgas ka Eestis?

Esiteks. Töölisklassi jõud ei olnud ühendatud, nad olid killustatud (näiteks, revolutsioonilised ja reformistlikud ametiühingud, kompartei ja sotsiaaldemokraatlik partei jne). Sotsiaaldemokraatia töötas ühesmeeles kodanlusega ja lõhkus seega töolisteklassi üksmeele. Seda sotsiaaldemokraatia tööd nägime ka Eestis. Kommunistid ei pöranud tähtsust kaugeltki küllaldaselt tähelepanu sotsiaaldemokraatlikkudes ja reformistlikkudes organisatsioonides olevate tööliskadade seas töötamise peale. Ka sotsiaaldemokraatlikkude töölise peale vaadati üleöla, neid äraandjateks jne tembeldades. Eesti töölisklassi liikumises on niisugused sektantlikud (kildkondlikud) vaated eriti sügavale juurdunud.

Teiseks. Proletariaat ei olnud suutnud võita endale tugevaid abimehi, liitlasi võitluses. Töolisteklass üksi, ilma tugevate liitlasteta ei suuda vastu seista faschismile, ega seda faschismi kukutada. Et töolisteklass kaugeltki kõike ei teinud selleks, et omale niisuguseid liitlasi võita, siis avanes siin faschistlikul kodanlusel võimalus töolisteklassi ja muude töörahvahulkade vahele talva taguda. Faschismil läks korda neid rahvahulki suurel määral oma poole võita (kuigi ajutiselt). Need rahvahühid on: Talurahvas (peale hallparunite); muud nn. keskkihid, eriti linnas (haritlaskond, käsitöölised, väikepoodnikud jm); rõhutatud rahvad ja rahvusvähemused (näit. venelased Eestis). Töolisteklassi ja kõigepealt ta eelväe, kommunistliku partei tegevus nende rahvahulkade (aga see on määratu enamuse näit. kogu eesti rahvast) omapoole võitmiseks oli väga nõrk. See piirdus eeskätt vaid üldise agitatsiooniga siin-seal. See asjaolu, et töolisteklassi enda jõud killustatud olid, oli muidugi üheks suuremaks takistuseks selle töolisteklassi võitluses omale liitlaste võitmise eest. Kuid samuti tuleb ka siin rõhutada seda, et kommunistid väga tihti allahindasid selle töö tähtsust üldse (töötada maal, haritlaste seas jne).

Kolmandaks. Kommunistlikkude parteide endi olukord oli sarnane, mis ei lasknud neil tõepoolest laialist tööd teha rahvahul-

kade seas. Komparteid olid üldiselt siiski alles nõrgad. Sel asjaolul on palju ja keerulisi põhjusi. Kuid üks tähtsam neist põhjustest on siiski see, et parteid veel küllalt tihedalt ja kindlalt kõige laiemate tööliskadadega ning muude töörahvahulkadega seotud polnud. Siin andis end tunda see komparteidesse sügavalt sissejuurdunud sektantsus (kildkondlikkus), mida Kominterni VII kongress nii teravalt piitsutas. Kuid just oma kõige lähemast ja kindlamast enamlikust sidemesolekust hulkadega ammutab kompartei oma jõu ning tugevuse. Et see side nõrk oli, siis ei tunnud komparteid küllalt konkreetselt töörahvahulkade elulisi nõudmisi, ei näinud kõike seda, mis sündis neis hulkades ja sellepärast oli parteil võimata astuda hulkade liikumise etteotsa. Parteiorganisatsioonid peitsid endid tähtsust kaugeltki ära võidetud.

Mida tuleb teha meie hulgalise töö parandamiseks?

Kommunistidel, revolutsioonilistel töölistel tuleb *töötada igalpool, kus on töörahvahulgad.*

Eestis tähendab see töötamist kõigepealt igasugustes rohkearvulistes olemasolevates enam ehk vähem hulgalistes organisatsioonides.

Esiteks, reformistlikkudes *ametiühingutes* (vabad ametiühingud, E. T. Keskkliit), haigekassades, töölise kultuurilistes ja hariduslikes organisatsioonides, töölissportides ja muudes töölisorganisatsioonides. Iga kommunist ja iga revolutsiooniline tööline peab tegutsema nendes organisatsioonides. See on ta kohus. Kui ta seda ei tee, siis ei võitle ta töolisteklassi vabastamise eest faschismi ikkest. Ta peab võitlema nende vabade töölisorganisatsioonide kõvendamise eest, neile uusi liikmeid võttes jne. Pahempoolsed ametiühingud (nn. vaksali puuestee ametiühingud), kellede tegevus faschistlikkude võimude poolt seismapandud, tuleb liikvideerida ja nad ühen-

dada vastavate reformistlikkude ühingu-tega.

Teiseks. *Töö talurahva hulgalistes organisatsioonides*, — igasugustes ühistegelistes ettevõtetes (piimaühisused, veeühisused jne), seltsides, liitudes jne.

Kolmandaks. *Töö linna keskkihtide seas* ja nende organisatsioonides, — haritlased (kooliõpetajad, ametnikud, advokaadid, kirjanikud jne), ikäsitöölised ja muud puuettevõtjad, väikepoodnikud jne.

Neljandaks. *Töö noorte seas*, eestkätt noorsoo organisatsioonides, — ÜENÜ, maanoored, kirikunoored, skaudid, hundi-
pojad, koolinoorsugu jne.

Viiendaks. *Töö naiste seas*, — naistööliste seas ametiühingute või muude organisatsioonide kaudu, tööliste koduperenaiste seas, maanaiste seas (Eesti maanaiste keskselts), kristlikkude naisnoorte seas, õppiva naisnoorsoo seas jne jne.

Kuuendaks. *Töö fashistlikkudes hulgalistes organisatsioonides*, — Isamaaliidus, fashistlikkudes noorsoo organisatsioonides, loodavas Tööliskojas ja muudes kodades. Ühesõnaga, — igas fashistlikus organisatsioonis, kus on töörahvast.

Niisiis, olla hulka seas; olla igalpool, kus on rahvahulgad; olla igapäev kõige tihedamalt seotud laialiste rahvahulkadega, — seda nõuab Kominterni VII kongress EKP-lt, igalt liikmelt.

Kuidas töötada meis organisatsioonides?

Selleks, et kõigis neis organisatsioonides olevaid töörahvahulki viia fashismivastase võitluse teele, et fashismi mõju alt ära võita need, kes ta mõju alla on sattunud, on tarvis selle võitluse organiseerimise lähtekohaks võtta nende rahvahulkade igapäevased valusad ja põlevad eluküsimused. Neist valusatest, konkreetsetest küsimustest (olgu nad tihtilugu vast üsna tihuke-
sed ja esimesel pilgul võib olla näivad tühtsusetutena) tuleb pealehakata ja siis amendada tegevust edasi sammsammult. Töörahvahulgad peavad iseoma võitlusekogemustel veenduma selles, et just see tee, mida näitavad kommunistid, on õige, aga mitte mõni teine.

Need küsimused ja nende alusel ülesseatud nõudmised peavad olema väga konkreetsed iga tööstuse haru, iga vabriku, iga linna, maakoha jne iseäraldusi ning omapärasusi arvesse võttes. Tööliste seas näit., — palgaküsimused, tööpäeva pikkuse küsimused, vallandamised, peremehe ja meistrite suhtumine töölistesse, perekonnaabi-
raha küsimus, puhkeaja küsimus, korteri-
raha küsimus, ventilatsiooni küsimus, töö-
riistade ja riiete küsimus, organiseerimise-

vabaduse küsimus, ametiühingute tegevuse-
vabaduse küsimus, streigivabaduse küsi-
mus, elukalliduse küsimus, maksude küsi-
mus jne jne. Talurahva seas, — võlgade
küsimus, maksude küsimus, preemiade kü-
simus, piimaseadus, tubakaseadus ja muud
fashistlikud seadused, mis talurahvast
rõhuvad, hindade küsimus, teedetegemise
kohustus, ikalduse ja muude õnnetuste
ning hädade küsimused, Põllutöökoja kü-
simus (selle reorganiseerimine toob talu-
rahvale uusi makse kaela), parunite ta-
gasituleku hädaohu küsimus, Pätsi ja
Hitleri agentide sõbrustamise küsimus jne
jne. Linnakeskkihtide seas, — kultuuriküsi-
mused, tööpuudus, väimline surve ja vägi-
vald fashistliku Pätsi valitsuse poolt,
maksud, laenud, võlad, toetuseandmine,
käsitöölistele odava tooraine muretsemine,
korteri-küsimus, palgad jne jne. Noorte seas,
— hariduseomandamise võimaluste küsi-
mus, õppemaks koolides, õpetajate käitu-
mine, noortööliste tööaeg, palk jne., noorte
organiseerimise vabadus (sundorganiseeri-
mise vastu), noorsoo ajakirjanduse küsi-
mus, noorte militariseerimise küsimus
(sõjaväeline õppus) jne jne. Naiste seas, —
palk, tööaeg, lastekasvatuse ja ülalpidamise
küsimused, elukallidus, korteri-küsimused
jne jne.

Igalpool ja igasuguses olukorras peavad
kommunistid ja kõik revolutsioonilised
töölised ning iga fashismivastane võitleja
oskama neid nõudmisi ülesseada, rahva-
hulki nende alusel võitlusele viia. Olgu see
igasuguste koosolekute (ka fashistlikkude
organisatsioonide koosolekute) ärakasuta-
mine, suusõnaline agitatsioon üksikute
inimestega, kirjanduse väljaandmine ja
levitamine, loosungite ja nõudmiste maali-
mine, nähtavatele kohtadele, kõned miin-
tingutel, meelevaldustel, streigid jne jne
— igasuguseid võitlusevorme peavad meie
seltsimehed õppima edukalt tarvitama.
Tarvis on õhutada, ja kasvatada vaenu
fashismi vastu, rahulolematust.

Ülesanne seisab selles, et visa ja püsiva
tööga, mis teinekord esialgul kuigi tänu-
väärt ei näi olevat, järjest suuremaid ja
suuremaid töörahvahulki võitlusele viia
fashismi ülbe ja jõhkra pealetungi vastu.
Niisuguses võitluses saab loodud töölis-
klassi *ühine väerind*. Selles võitluses luuak-
se ka kogu rahva väerind fashistliku ta-
gurluse vastu, — Pätsu valitsuse vastu ja
vabsfashistide hädaohu vastu.

Ülesanne seisab selles, et õppida tegu-
sema fashistliku vägivallavalitsuse tingi-
mustes nii ja rääkima niisuguse Eesopi
keelega (mõistukõnes), et konstaablid ja

kapo agendid meie seltsimeestele midagi teha ei saaks. Peab isegi ärakasutama fashismi poolt antud lubadusi, lendulastud loosungeid, kõnekäänne jne selleks, et teha fashismivastast tööd. Ka fashismi enda relvu peab kasutama fashismi kukutamiseks. Ülesanne seisab selles, et tulla sügavalt põrandaalt oma tööga põranda-peale, s. t. osata põrandaalusele parteile leida laialisi põrandapealseid (legaalseid) tegevusevõimalusi. Muidu meie ei saa astuda tihedasse sidemesse hulkadega. Ilma selleta aga pole võimalik hulkade õige, enamlik juhtimine. Ilma kõigi selleta aga pole võimalik kukutada fashismi.

Missuguseid uusi nõudmisi seab see kõik parteiorganisatsiooni ette?

EKP enda organisatsiooni kõvendamine on üks peauülesannetest, mis partei ees seisab tänapäev. Ilma parteiorganisatsiooni otsustava kõvendamiseta, pole võimalik teha ka tööpoolest laialist ja edukat hulgalist tööd rahvahulkade seas. Samuti on partei organisatsiooniline (ja ka ideeline) kõvendamine lahutamata seotud partei hulgalise tööga. Üks täiendab teist, ühest sõltub teine.

Partei organisatsiooniliseks kõvendamiseks on vaja arvestada kõiki neid legaalseid töövõimalusi, mis Eestis olemas on. Hulgalistes organisatsioonides peavad saama loodud meie partei tegevuse tugipunktid. Otsustavalt tuleb võidelda niisuguste vaadete vastu, et — ei meie sotside juure lähe! Ah, mis talumeestega ikka jannata! Mis see meile korda läheb, kes Isa-maaliidus on ja mis seal tehakse! jne. Niisugused läbi ja läbi oportunistlikud, sektantlikud (kildkondlikud) vaated tulevad paljastada ning väljajuurida igalpool, kus neid leidub. Julgelt ja otsustavalt on tarvis teha tõelik ja tõsine pööre meie partei hulgalises töös. See aga tähendab selle pöördteostamise vajadust iga partei rakkese, iga üksiku parteiliikme töös.

Kuid ühes sellega, kui meie julgelt ning

otsustavalt läheme sotsiaaldemokraatlikkude ja parteitute töölihulkade ning kogu töörahva sekka, ei tohi meie silmapilgukski unustada hädaohtu, mis meid ähvardab teiselt poolt, teisest kandist. See on parempoolse oportunisti hädaoht. Töötades hulkade seas peame meie kogu endi taktika paenduvusest hoolimata jääma kindlateks enamlasteks. Meie ei tohi oma põhimõttelisi seisukohti käest ära anda. Töötades reformistlikkudes ametiühingutes ei tohi meie muutuda ise reformistideks. Vastuoksa, meie peame tööliste seas kaotama reformismi, kui tööliklassi põhiluvidale kahjuliku vaadetesüsteemi. Töötades kodanlikkudes organisatsioonides ei tohi meie muutuda nende organisatsioonide ripatsiks, vaid peame ajama iseoma kindlat fashismivastast poliitikat, mis võimaldab meis organisatsioonides olevaid töörahvahulki kodanluse ja fashismi mõju alt vabastada. Meie peame olema igalpool, kogu oma töös enamlased, revolutsioonilised ning selleks jääma. Mida tugevam on kompartei ja mida tugevamad ta kaadrid, seda järsumaid taktilisi pööranguid võib ja suudab ta teha vastavalt muutunud olukorrale, seda painduvam (enamlikult paenduv!) võib olla ta taktika. Ning ainult tööpoolest enamlik konkreetne taktika kindlustab partei edu ta töös. Ei ühtki kõrvalekaldumist ei „pahemale“ ega paremale poole! Meie parteil on minevikus — ja üsna lähedas minevikus — olnud tuntavaid võnkeid nii ühele kui teisele poole õigest enamlikust joonest ja see asjaolu kohustab meid eriti valvelolema endi praeguses töös ja võitluses, et mitte korjata vigu, et õieti lahendada meie partei ees seisvaid väga suuri ja vastutusrikkaid ülesandeid võitluses fashismi vastu. Ja nende ülesannete seas üks tähtsamatest on töö laialiste rahvahulkade seas, hulgaline töö.

L. V.

N. Timson

Jaapani uus kallaletung Hiinale

Hiinas on jällegi, nagu 1931 aasta sügisel, 1932 a., 1933 a. ja 1935 a. kevadel, käimas sõjariistus kallaletung Jaapani maadeahnitsejate poolt. Kasutades silmapilku, mis Euroopa suurriikide tähelepanekut köidab sõda Itaalia ja Abessiinia vahel ja sellega seotud laiaulatuslikud küsimused ning mitmeti keerulik, raske ja kriisitiine

sisemine olukord, jätkab jaapani imperiaлизм Ida-Aasias takistamatult oma laiutamisplaanide teostamist Hiina maaalade arvel. Mütüdava hiina kindralkonna abil — eesotsas tuntud Tshang-Kai Schekiga — valmistab jaapani imperialism Hiina viie põhjapoolse provintsi — Hebei, Tschahari, Su-Schuani, Schandumi, Schang-

si — oma küüsi haaramist ja on juba selle haarangu läbiviimisele asunud.

Haarang teostatakse „Põhja-Hiina iseseisvuse“ juhtsõna ning suitsukatte all ja kindlasti läbimõeldud ning ettekatsetatud plaani järgi. Et teiste suurriikide tähelepanekut kõrvale juhtida ja sõjaliseks tegevuseks põhjust või vähemalt niinorimiseks ettekäändet otsida, lavastatakse Schanghai enam kui kahtlane „vahejuhtum“ — tapetakse salapäraselt jaapani madrus Nakajama, ja Jaapani valitsus nõuab selle mõrtsuka väljaotsimist ning karistamist. Mõrtsukat aga ei leita, sest see leiab varju — jaapanlaste eneste ridades, nagu ajalehed märgivad; ja siis paneb Jaapani laevastik Schanghai suure meeleavalduse toime ning saadab oma mereväeosad maale. Tshapai ja teiste lähedate linnajagude elanikud põgenevad kabuhiroos oma elukohast välja, sest kardetakse 1933 a. sündmuste kordumist, kus jaapani laevastik meid linnajagusid oma suurtükivõlluga kohutavalt rüüstas.

Nende sündmuste suitsukatte all „päästab ja kaitseb“ jaapani vägede ülemjuhataja Taid Põhja-Hiinas meid Hiina põhjapoolseid provintse „Hiina punavägede sissetungimise eest“: „andes seda ennastsalgavat abi ainuüksi hiinlaste eneste huvides“... Kenad päästjad — kõiesilmusega!

Tekitab küsimus: miks sündis just nüüd see jaapani imperialistlikkude röövikute ja sõjajanuliste kindralite uus röövkäik Hiina kallale? Vastuse sellele annavad järgmised asjaolud: 1) Jaapani enese sisemine seisukord; 2) seisukord juba varemalt haaratud Mandshuurias (Mandshu-kuos); 3) seisukord Hiinas, ja 4) seisukord Euroopas. Peatume pisut üksikasjalikumalt nende nimetatud asjaolude juures.

1. Jaapani majanduslik seisukord. — Jaapan ägab määratusuurt sõjaväeliste kulude tagajärjel väljakanmatamatuks muutuva maksukoorma all. Ametlike aruannete järgi meelavad sõjaväelised kulud Jaapanis umbes kakskolmandikku kogu riigieelarvest ära, tegelikult aga veel suuremgi osa, ligikaudu kolmveerandit. Sõjaväeliste väljaminekute kasvust annavad väikesegi ettekujutuse järgnevad arvud (sõja- ja mereministeeniumide eelarvesummad):

1927 — 1931 a. keskmiselt 450 mln. jeeni aastas.
1932 a. — 700 mln j.; 1934 a. — 940 mln j.,
1933 a. — 850 „ „ 1935 a. — 1320 „ „

Nagu neist arvudest näha, on sõjaväeline eelarve isäranis suure hüppe teinud viimasel aastal, ligi 50% võrd. Oige suuri summe nõuab ka raudteede ehitamine, mis

viimastel aastatel otse palavikulise õhinaga ja suurte plaanide järgi sünnib. 1933—34 a. ehitati Mandshuurias 1400 kilom. uusi raudteid; plaan näeb ette veel 2000 km. raudtee ehitamist. Suurem osa neist ehitatud ja ehitatavatest teedest suundub — Nõukogude Liidu piirile või piiri poole, mis nende teede ehitamise sõjalist otstarvet ja eesmärki küllalt selgesti iseloomustab.

Mandshuuria haaramisega paranes Jaapani seisukord sõjatööstuse tooraine poolest mõndapidi; kuid üldiselt ei lahendanud seegi röövkäik toorainete küsimust mitte, nagu seda näitavad järgnevad andmed, mis kõnelevad Jaapani tooresainetarvusest oma sisemistest allikatest (1934 aastal):

nafta — 20% (üldtarvusest)
rauamaak — 16%
seatina — 5%
mangaan-maak — 80%
alumiinium — 50%
nikkel — 0%
elavhõbe — 20%
inghistina — 22%
puuvill — 15%
vill — 0%
nahk — 70%
metsamaterj. — 70%

See näitab, et toorainete küsimus Jaapanis väga terav on ja raskustest väljapääsemiseks teid otsima sünnib. Need teed aga on teeskätt suunatud — Hiina poole, Hiina maaalade oma kätte ahnimisele ja nende laastamisele ja röövimisele.

Kuid rahulikult ja libedalt see „äri“ jaapani imperialistidel kaugeltki ei lähe. Mandshuurias, näiteks, mis esimesena Jaapani röövsaagiks langes, ja kus juba mitu aastat „iseseisvus“ valitseb, kestab vahetpidamata sisesõda. Jaapan peab siin alaliselt suure sõjaväe (umbes 150.000 meest!) püssi all, ja tegelikult on see vägi päev päeva kõrvale tegevuses. Jaapani endi allikate järgi oli, näiteks, 1935 aasta maikuu üksi Mandshuurias 195 võitlust kohalikkude partisaansalkadega; neist võitlustest võttis osa ligikaudu 15.000 partisaani, kuma üldist partisaanide arvu Mandshuurias 100.000 peale arvatakse. Kusjuures silmas tuleb pidada, et kohalikud elanikud neid igati toetavad, varjavad, varustavad, mis nende salkade tõeliku jõu veel palju suuremaks teeb.

On arusaadav, et valmistuse süstemaatilisest arendamisest niisugustes oludes suurt juttu ei saa olla. Igatahes on Jaapan viimase kolme aasta vältel enam kui miljard jeeni Mandshuuriasse mahutanud, kuid see summa on peamiselt ainult sõjalistesse ehitustesse pandud ja annab väga

vähe majanduslikke tagajärgi. Vastupidi, need sõjalised kulutused vähendavad tege-likult seda kapitaliosa, mida majanduse tõstmiseks oleks kulutada võidud, ja mida riik selleks otstarbeks kulutama oleks pidanud. Erakapitalistid aga oma kapitaale Mandshuuria tööstusesse ja põllumajandusse mahutada ei taha, õigem: ei julge, sest esiteks on seisukond Mandshuurias väga rahutu, ja, teiseks, kardavad jaapani kapitalistid Mandshuuria majandusliku tugevumise puhul selle poolt võistluse kasvamist. Sõja, alaliste rahutuste, rüüstamiste, kõrge maksukoorma tagajärjel aga on Mandshuuria majandus äärmiselt madalale langenud ja seega maa kurnamise võimalus kitsenenud.

2. Hiina seisukorda iseloomustab kõige sügavam agraaakriis, mille tagajärjel 1934-35 aasta talvel ainuüksi Hunani provintsis sadatuhat inimest nälga suri. Hiina tööstus kiratseb; tööstuse ettevõtted lähevad ikka rohkem ja rohkem võõra kapitali kätte, eeskätt ja peamiselt jaapani ahnitsejatele. Käesoleva aasta esimese 10 kuu jooksul on 12 kõige suuremat kiutööstuse ettevõtet seisma jäänud; kiutööstus aga on Hiinas kõige esimesel kohal. Umbes 80% kogu riigi sisetulekutest läheb sõjalisteks kuludeks ja rõhuvate laenude ning nende protsentide tasumiseks, nii et majanduse tõstmiseks ja edendamiseks tegelikult midagi üle ei jää. Käesoleva aasta juunikuul üksi jäi Schanghai 4 hiina pank ja 6 suurt äriettevõtet pankrotti.

Kõige põhimisemaks momendiks Hiina poliitilises elus on Hiina nõukogude revolutsiooni areng ja edusammud. Hiina punavägi on nüüd peamiselt määratusuurde Sõtshuani provintsi koondunud, kus käesoleva (1935) aasta 16. juunil ajaloolik punaväe 4. armee ja Kiang-si provintsis 1934 aasta sügisel väljatagamenud suure punaväeosa ühinemine sündis. See mitmekümnetuhandilise punaväe umbes 3000-kilomeetriline rännak, vastase vägedest läbimurdmine, rändamine läbi suurte jõgede, üle kõrgete mäeahelikkude Kiang-si nõukogude keskraionist läbi mitme provintsi kuni Sõtshuani provintsi, hoolimata Tshang-Kai Scheki kõigist jõupingutustest punaväele teed kinni panna, teda puruks lüüa, sisse piirata, — see rännak jääb muinasjutulise kangelasteona Hiina nõukogude revolutsiooni ja punaväe võitluste ajalukku.

Oma jõuetust tundes on Nankingi valitsus samm-sammult Jaapani nõudmistele järele annud, kuid avalikult pole ta siiani siiski veel julenud jaapani „sõbra-

likke“ ettepanekuid Hiina maaalade „iseisvals“ tunnistamise kohta vastu võtta: liig sügav on hiina rahvahulkade — ja kaugeltki mitte ainult töörahva, vaid ka äriliste ringkondade — viha Jaapani röövpoliitika vastu, ning Nankingi valitsusel on küllalt põhjust uskuda, et need hulgad teda juba senistegi järeleandmistest pärast jaapani vihkavad. Uued järeleandmised võiksid hulkaade kannatusekarika üle voolama panna.

Jaapani poliitika „uus kurss“ Hiina suhtes on „Dsi-Dsi“ oktoobrikuu numbriga järgmine: 1) aktsiaseltsi loomine, mille eesmärgiks on „Hiina majanduse arendamine“; põhikapital 10 mln jeeni; 2) puuvilla-istanduste loomine Beipin-Mukdeni raudteeliini ümbruskonnas ja Hebei provintsi lõunapoolses osas; saaduste väljaveo hõlbustamiseks tuleb raudteede võrku täiendada ja sadamaid laiendada; 3) Tiantsimi raioonis tulevad ketrusevabrikud ehitada; 4) Tshang-Tshou ja Lun-jeni söekaevanduste kordaseadmise ja laiendamise, kui ka vajalikkude sammude ja abinõude väljatöötamine, Schansi provintsi sõeladude ärakasutamiseks; 5) Lõuna-Hiina rauamaagi kaevanduste ja üldse kõigi nende raioonide kaevanduste, millel Jaapani kohta „iseäralik“ tähtsus on, edasiarendamine.

Kindralid ütlevad oma eesmärgid veelgi selgemini välja; nii eespoolnimetatud kindral Tad: „On olemas ainult kaks teed Põhja-Hiina küsimuse lahendamiseks: kas Nankingi valitsus ja Tshang-Kai Schek muudavad põhjalikult oma poliitika ja teevad seda ajaviitmata, või — Põhja-Hiina viis provintsi peavad sideme Nankingi valitsusega täielikult katkestama ning iseseisva valitsuse looma“. Millest ilma pikema seletusetagi järgneb, et Jaapan Põhja-Hiinas teist „Mandshu-kuod“ ette valmistab. Sellel teisel „Mandshu-kuod“ on jaapani imperialistide jaoks õige suur tähtsus: 1) kui maaalal, kus jaapani imperialistid takistamata oma röövtööd võivad toimetada; 2) kui baasil, kust sõjakäiku Mongoolia rahva-vabariigile ja edasi — Nõukogude Liidu kallale võib ette valmistada ja ette võtta; 3) niisamuti peab Põhja-Hiina Jaapanile baasiks kujunema, kust Hiina teiste raioonide äravõitmist jätkatakse. Selles sihis ja selle eesmärgiga täiendataksegi Põhja-Hiina „iseisvuse“-liikumist kaugemal lõunapool mitmesuguste provokatsiooniliikude „vahejuhtumitega“, nagu seda, näiteks, Schanghai nägime, mis aga kaugeltki mitte ainuke sellesarnane juhtum ei ole. Jaapani inter-

vendiid püüavad, maksu mis maksab, sõjalisi kokkupõrkeid Nankingi valitsuse ja Lõuna-Hiina kindralite vahel esile kutsuda, et siis Nankingi valitsust lõpulikult Jaapanile alluma sundida, teda täielikult Jaapani kontrolli alla panna, et ta lõpulikult ja otsustavalt lahti ütleks Inglismaa ja teiste „valge raassi“ valitsuste toetusest, mis nende viimaste mõju Hiinas võiks suurendada ja seega Jaapani edasitungimist Hiina vallutamisel takistada.

3) *Nankingi valitsuse seisukoht.* Van-Tsin Vei ja teised Nankingi valitsuse juhid seletavad oma järeleandlikkust Jaapani survele sellega, et Hiinamaa sõjaliselt nõrk olevat, ja sellega tähendaks iga sõjaline vastupanekutse Jaapanile ainult asjatult verevalamist. See on aga ainult ettekääne, mis sisulikult tõsiasiadele ei vasta: Nankingi valitsusel on umbes 600—700-tuhandeline sõjavägi, mida tarbekorral ühe miljonini võib suurendada või isegi üle miljoni; ja see oleks juba küllalt tõsine jõud Jaapani kallaletungi tagasilöömiseks. Tshang-Kai Schek saab väga hästi aru, et sõjaniustus vastupanek jaapani imperialismi sissetungile võimalik on, et see isegi edukas võiks olla. Ta saab väga hästi aru, et otsustava vastupaneku puhul Nankingi valitsus ära võiks kasutada ka imperialistlikkude riikide omavahelisi vastuolusid. Mis aga peasi — vähegi tõsiselt mõeldud vastulööki jaapani interventide rööv-pealetungile tõstaks Hiina kümne miljonilised talurahvahulgad ja töölisterväe viibimata jalule ja tõmbaks nad Jaapani vastu võitlusele. Kuid just seda hulka aktiivsust, mis paratamata *revolutsioonilik* aktiivsus saaks olema, seda just Nankingi valitsus kõige hullemine kardabki. Iseäranis nüüd, kus Hiinas on tugev punavägi, on mõukogude valitsus laial maaalal, nüüd, neis oludes võib iga rahvahulka aktiivne liikumine Nankingi valitsusele enesele hädahohtlikuks saada, ja see hädahoht on talle tuhatkorda kohutavam kui orjastamine Jaapani imperialismi kütinte vahel.

Kuid see poliitika Hiinamaad kommunistliku liikumise laienemisest muidugi ei päästa. Seda mäevad kodanlisedki vaatljad. Nii, näiteks, kirjutab „New York Times“:

„Tshang-Kai Schek on seotud teatud suurpankade grupiga Schanghais ja suurte maaomanikkudega Jangtse jõe alamvoolul; sellepärast loobub ta vastupanekust Jaapanile, et oma vägesid kommunistide vastu koondada. Kuid kuna Nankingi valitsus suuteline ei ole maad Jaapani pealetungi vastu kaitsma, siis annab see kommunist-

liku liikumise kasvamisele veel hoogugi takka. Rahulolematuse, mida Nankingi täielik allavandumine Jaapanile esile kutsub, võib laiad hulgad nüüd kommunistide juurde viia“.

Kuivõel sügav on meelepaha Nankingi valitsuse vastu tema allavandumisepoliitika pärast, tõestab, muu seas, ka Nankingi valitsuse välisministri — üks kõige jaapanisõbralikumaid võimumehi Nankingis — tapmisekatse 1. novembril 1935, tapmisekatse, mis just kodanliste ringkondade poolt toime pandi, olgugi, et hulkade ees seda katses kommunistide arvele püütakse kirjutada.

4. *Inglise valitsuse vastutöötamine Jaapani plaanidele Põhja-Hiina vallutamisel.*— Nankingi valitsus ei tunne oma turjal aga mitte üksi Jaapani imperialismi survet; temale püüavad mõju avaldada ka teised imperialistlikud riigid, kellel Hiinas oma huvid kaitsata on, nimelt Inglismaa ja Ameerika Ühendriigid. Sellega osalt tulebki seletada, et Nankingi valitsus siinmaani veel täielikult Jaapanile ei ole alistunud ja avalikult vähemalt tema nõudmistele täiel ulatusel vastu ei lähe. (Osalt muidugi seletab seda poolikust, nagu juba eespool märkisime, kartus oma viimastiki autoriteedimatusest väikekodanlikes kihtides, kes teda nüüd veel kuidagi toetavad, kaotada.)

Iseäranis aktiivselt tegutseb nüüd Inglise valitsus, inglise kapital. Inglise Hongkong-Schanghai pank andis Hiina riigipangale laenu; inglise kapital võtab õige aktiivselt ja suurel ulatusel osa Hiina uute raudteede ehitamisest. Inglise kapital püüab seega, jaapani „sõprade“ suurt isu nähes, võimalikult kiiresti oma seisukohti Hiinas kindlustada. Hiljuti Inglismaa poolt Nankingi valitsusele mähtavasti kindlustatud suurem laen, mille põhjal viimane Hiinas rahandusereformi läbi viis, tõigi silmapaistva „nõksaku“ Jaapani plaanidesse Põhja-Hiina „iseseisvuse“ teostamisel: Tshang-Kai Schek tegi Su Tshshe-juanile, keda jaapanlased Põhja-Hiina uue „autonoomse“ valitsuse juhiks kavatsesid seada, korralduse Põhja-Hiina „autonoomia-liikumist“ „jalamaid lõpetada“ ja Nankingi valitsusel uusi ettekirjutusi oodata, sest et viimane ise Põhja-Hiina valitsemise uut süsteemi välja töötavat.

Käesoleva (1935) aasta 22. novembril oli Inglismaa Ühendriikide saadikul Lindseyl pikk salajane jutuajamine Ühendriikide välisasjade sekretäri (ministri) Hulliga, mis arvata laseb, et mõlemad riigid nähtavasti ühiselt ja otsustavamalt kui omal ajal

Mandshuurias tahavad Jaapani laiuatus-tungile Hiinas vastu astuda.

Jaapani valitsusele see vahelesegamine Inglismaa ja Am. Ühendriikide poolt muidugi ei meeldi, mille tõestuseks on muuseas Jaapani välisministri Hirota seletus, et Jaapanil vaja on „positiivset diplomaatiat“ ajama hakata, s. o., teiste sõnadega, kiiremini Põhja-Hiinat omandama ja Nankingi valitsust sundima Inglismaa ning Am. Ühendriikide toetusest lahti ütlema.

Iseloomustavaks jooneks Inglismaa poliitikas, hoolimata neist manöövritest ja kõikumistest, meist kavatsusest Jaapani poliitika takistamiseks, isegi oma sõjajõudude kõvendamisest Briti asumaadel — Jaapani mõjulaiutuste vastu, — kõigest sellest hoolimata jääb inglise poliitika joo-neks kokkulepe suure sõja ettevalmistu-seks Jaapani poolt. Inglismaa välispoliitika vana traditsioon seisab selles, et ära kasu-tada vastuolusid oma kõige kardetavamate vastaste vahel, sellega endale nagu vahe-mehe seisukohta luues. Oma välispoliitika kõigi kõikumiste, kõigi võita-võnta eksle-miste juures jääb inglise välispoliitika põhijooneks siiski püüe asjale niisugust lahendust leida, mis imperialistlike riikide jõud eestkätt Nõukogude Liidu vastu suunaks. Nõukogude vastane joon jääb käesoleval silmapilgul edasigi põhijoo-neks Inglismaa välispoliitikas, hoolimata võitlusest maailma ülemvalitsuse pärast Inglismaa ja Am. Ühendriikide vahel, hoolimata hädaohust, mis inglise kapi-tali huvisid väga tõsiselt ähvardab Jaapani imperialismi laiuatuspoliitika poolt. Selle nõukogudevastase põhijoo-ne heaks läheb inglise imperialism kokkuleppele Jaapani imperialismiga, ohverdades oma majanduslikke ja poliitilisi huvisid selle põhieesmärgi teostamisele.

5. Põhja-Hiina „mandshuriseenimise“ ta-gajärjed. — Ajalehtede teadete jängi kuu-lutasid 18 kreisi (maakonda) Hubei pro-vintsi idapoolses osas endid „iseseisvaks“ (25. novembril 1935), ja 7 kreisi tunnustati selle uue „iseseisva“ riigi demilitariseeritud vööks. Selle uue riigi valitsus nimetab en-nast „Ida-Hubei kommunismivastaseks auto-noomseks komiteeks“, ja tema asukoht on Tung-Tshou. Valitsuse eesotsas seisab In-Shu Ihen — itäielik jaapani käsik, kes oma läpimõõdu on saanud Jaapanis, sealt omale maie võttis ja igal sammul Jaapani pooldamise poliitikat ajab. Nii on meil siin jällegi tegemist Nankingi valitsuse jär-jekordse allavandumisega, mis selles seisab, et see valitsus „kokkuleppele“ läks, s. o.

nõustus Põhja-Hiinas Jaapani võimu tunnustama, kõrgemate valitsusekohtade juurde jaapani „nõuniikke“ nimetades. Selle tasuks lubab Jaapan loobuda protestist Nankingi rahareformi vastu, millelega viimane püüdis oma keskpanga hõbedatagavarasid suurendada ja teiste maade raha Hiinast välja tõrjuda.

Harbini jaapani ajaleht „Harbin Sim-bun“ kirjutab novembris: „Otsustavate sammude silmapilk on kätte jõudnud. Praegune silmapilk nõuab Hiina suhtes energilikkude poliitikat... Jaapani sõjavägi peab oma raskusepunkti Mandshuurias Beipini üle viima. Mandshuuria on esime-ne elulik joon Jaapani riigi kaitsmisel, kuid selle baasiks on terve Hiina, mis kindlasti omandada tuleb“. Ja sellepärast pidavat jaapani sõjavägi oma mõju viivitamata edasi laiendama Põhja-Hiinast Schansi, Sui-juani ja isegi Gansju provintsidesse.

Nii paljastab kindral Tad avalikult Jaa-pani imperialistlike röövplaane Hiina suhtes, sülitades kõigile kõlavatele sõna-delle „kõrgetest“ ülesannetest, mis Jaapa-nil „Hiina päästmiseks“ olevat jne.

Selle Jaapani röövliiku maadehaaramise poliitika vastu astub Hiinas ikka laiemalt üles antimilitaristlik rahvaväerind. Tian-tsinis pildus vihane rahvahulk 25. novemb-ril kividega Jaapani palgatud salka, nõn-damim. „Põhja-Hiina omakaitse surmasõ-dureid“, millise „kuriteo“ eest linn sõjasea-duse alla kuulutati.

Nagu ajalehed teatavad, on Nankingi va-litsus 29. nov. 1935 Jaapanile kaks pro-testi saatnud: 1) selle vastu, et jaapani mi-litaristid Põhja-Hiina „autonoomia“-liiku-misest osa võtsid, ja 2) selle vastu, et jaa-pani väed raudtee sõlmejaama Beipini lähedal oma alla võtsid. Samal ajal astub inglise rahandusenõunik Leith-Ross Hiina rahandusreformi kaitseks, Jaapani kallale-tungimiste vastu, välja, leides toetust ka Inglismaa ja Am. Ühendriikide Hiina saa-diikute poolt.

Kõik see teeb Jaapani seisukorra valluta-tavatel maaaladel järjesti kõikumavaks; iga päev toob uusi raskusi maa „omandami-se“. Igatahes küll mitte Nankingi valit-suse poolt, kes jaapani militaristidele vae-valt suudavad tõsist vastupanekut avaldada. Hiina kommunistlik partei, Hiina Nõu-kogude valitsus, Hiina punavägi — need on see jõud, see ainuke võim, kes Jaapani röövkallaletungile võib mõjuva vastuhoo bi anda, kes Hiinamaa võib sellest imperia-listlikust röövikust päästa ja Hiina rahvale rahvusliku ja sotsiaalse vabastuse anda.

Ja mida enam Nankingi valitsus kõhkleb, mida enam ta jaapani militaristidele alla vandudes oma maad ja rahvast ära annab, seda rohkem kaotab ta oma lugupidamise, seda enam õhulab ta hulkade rahulolema-

lust ja viha enese vastu, seda enam kihutab ta töörahvahulkasid ja isegi osalt teisi kihtisid Nõukogude valitsuse poole, seda kiiremini lähendab ta Nõukogude võimude võitu terves Hiinas.

Kominterni 7. kongress ja Eesti sotsiaaldemokraatia

Kominterni 7. kongress, millel on äraarvamata suur tähtsus kogu rahvusvahelise revolutsioonilise liikumise jaoks, äratas väga suurt tähelepanu kogu maailmas.

Mitte ükski revolutsioonilised töölised ei jälginud Kominterni 7. kongressi tööd suure tähelepanuga, vaid seda tegid ka miljonid s-d ja parteitud töölised, miljonid ametiühingute liikmed, parim osa haritlaskonnast jne. Kodanluski pööras 7 kongressile suurt tähelepanu, nähes kongressi otsustes ja seisukohtades enesele väga suurt hädaohtu.

Ka Eesti kodanline ajakirjandus „Uus Eesti“ ja „Vaba Maa“ pühendas kongressile juhtkirju. Nad märkisid ära, et kommunistid muudavad oma taktilisi seadeid vastavalt muutunud olukorrale, ja nägid selles „kommunistliku hädaohtu suurenemist“.

Samuti ei läinud ka Eesti s-d vaikides kongressist mööda.

Muidugi, avalikult ei ole saanud kongressi kohta sõna võtta kõik Eesti s-d voolud. Avalik häälekandja on ainult s-d parempoolisel tiival „Rahva Sõna“ näol. Pahempoolisel tiival puudub oma ajakirjandus.

Arvesse võttes seda, et Eesti s-d on lagunenud mitmeks vooluks, kes lahkulöönud endisest ühisest s-d parteist ja tema juhtimisest, siis ei saa „Rahva Sõna“ kirjutust mitte võtta kogu Eesti s-d seisukohana.

Tuntav osa s-d organisatsioonidest läheb kaasa ühtsa väerinnaga. Need organisatsioonid suhtuvad 7. kongressi otsustele teisiti, nähes neis võimsat vahendit töölisteklassi poliitilise ühtsuse jaluleseadmiseks.

S-d töölised Eestis tunnevad määratu suurt huvi 7. kongressi otsuste vastu, püüdes neid tundma õppida. Töölised näitavad üles suurt tungi ühtsa väerinna järele.

„R. Sõna“ väljendab sellepärast ainult s-d parempoolse tiiva — Rei, Joonase,

Freibergeri, Gustavsoni, Oinase, Ostra-Oinase jt seisukohti.

Kuidas suhtub s-d parempoolne tiib 7. kongressi otsustele?

Vaenulikult! niiviisi võib ühe sõnaga nende suhtumist iseloomustada.

Eesti s-d parempoolne tiib jätkab endiselt töölisteklassi lõhestamise poliitikat ja sellepärast suhtub ta vaenulikult 7. kongressi otsustele, mis ära näitavad tee, kuidas tuleb saavutada töölisteklassi poliitilist ühtsust.

„R. Sõna“ püüab 7. kongressi otsuseid moonutada, et kommunistid olevat oma taktilisi seisukohti muutnud ja nimelt s-d parteide seisukohtadele lähened. Ta kirjutab:

„Pärast 6—7 aastast vaheaga pidas Kommunistlik Internatsionaal augusti keskel Moskvas oma seitsmendat kongressi, mis osutus mitmeti huvitavaks näiteks, kuidas oma kaljukindlusega seni ikka hoobelnud kommunistid sedapuhku pea kõikides küsimustes olid vahetanud nahka ja õige tuntavalt lähenenud sotsialistlikkudele parteidele, — kas puhtsüdamlikult või teeskleva manöövri tagamõttega, seda näitab tulevik“ („R. Sõna“ nr. 46 1935).

Käsitades tervet rida küsimusi, jõuab „R. Sõna“ lõpuks otsusele, et kongressi otsused olevat manööver ja sellepärast lõpetab ta oma kirjutuse järgmise väitega:

„Ühine väerind on ja jääb seegi kord ainult ebaausaks manöövriks, et lüüa segamini sotsialistliku ja vabaametiühingulise liikumise read.“

Vaatleme neid väiteid lähemalt.

Kas töötas Kominterni 7. kongress välja uusi taktilisi seadeid? Kas töötas ta välja uue taktilise orientatsiooni?

Jah töötas! 7. kongress töötas välja terve rea uusi taktilisi seadeid, töötas välja uue taktilise orientatsiooni.

Uue taktilise orientatsiooni väljatöötamine oli tarvilik, oli tingimata tarvilik sellepärast, et olukord on muutunud. See ei

tähenda mitte lahtiütlemist kommunismi eesmärkidest ja põhimõtetest, nagu katsub tõendada „R. Sõna“. See tähendab sarnaste taktiliste seadete tarvitusele võtmist, et kommunismi põhimõtteid ja eesmärke, Marxi-Lenini õpetust uutest olukordades paremini ja edukamalt ellu viia ja suuremaid tagajärgi saavutada.

Revolutsioonilise partei taktika ei ole surund kirjatäht, mis kunagi ei muulu või mida kunagi muuta ei tule. *Taktikat on vaja alati muuta, kui on muutunud olukord ja tingimised, milles parteil võidelda tuleb.* Kommunistliku partei poliitika on rajatud Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini elavale revolutsioonilisele õpetusele ja sellepärast peab see partei alati oma taktikas arvestama tingimistega.

Taktika, mida kommunistlik partei teostas eelmistel ajajärgudel, vastas selleaegsetele tingimustele ja oli sellepärast *täiesti õige*. Nüüd on olukord muutunud ja sellepärast on vaja välja töötada uusi taktilisi seadeid.

Ja tõesti, Kominterni 7. kongress tuli kokku *väga murrangulisel ajal*. Rahvaste elus sünnivad suured muudatused, jõudude vahekorrad kapitalistliku ja sotsialistliku ilma (Nõukogude Liit) vahel muutub viimase kasuks, kapitalistlike mikide omavahelised suhted ja jõudude vahekorrad muutuvad, kogu maailma tööliste liikumises ja rahvaste vabastusvõitluses sünnivad muudatused revolutsioonilise liikumise kasuks.

Töötades välja uusi taktilisi seadeid, arvestas 7. kongress neid muudatusi olukordades. Ta arvestas *ühtsa väerinna edusamme* mitmetel maadel, eeskätt just Prantsusmaal, arvestas *tööliste klassi sõjariistus võitlusi Hiinas, Austrias ja Hispaanias*, mis sündisid olukorras, mil kogu maailma tööliste klass revolutsioniseerub. Arvestas üleilmliku töölisteliikumise rikkalike kogemusi.

Et 7. kongress töötas välja — *ühtsa väerinna, tööliste klassi poliitilise ja organisatsioonilise ühtsuse, fashismivastase rahva väerinna, ühtsa väerinna või rahva väerinna valitsuse, sõja vastu võitlemise küsimustes* — rea uusi taktilisi seadeid, *selles tuleb näha Kominterni stalnikliku juhtimise suurt võitu*. See näitab, et Kominterni juhtimine oskab sügava marksistlik-leninliku ettenägelikkusega olukordade muuteid tähelepanna ja neist õigeid järeldusi teha. Ühtlasi annab see tunnustust kommunistliku liikumise suurest enamlisest orienteerumise oskusest.

Oma eesmärkides ja põhimõtetes on enamlased *kaljukindlad*. „R. Sõna“ targutused on siin asjatud. Proletariaadi tee läheb võidule proletaarsete revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri (nõukogude võimu) kaudu. Sellest kaljukindlast seisukohast kommunistid ei tagane.

Nii seisab küsimus Kominterni uute taktiliste seadetelega.

Kas tähendavad Kominterni 7. kongressi seisukohad lähenemist s-d seisukohtadele või s-d seisukohtade omaksvõtmist, nagu püüab tõendada „R. Sõna“?

Ei! Kominterni 7. kongressi otsused ei tähenda mitte mingit lähenemist s-d seisukohtadele. „R. Sõna“ tõlgitseb — kergelt öeldes — kongressi otsuseid ebaõieti.

S-d poliitika peasisuks on *klassiline koostöö kodanlusega*. Kodanlusega koostöötamise nimel ütles s-d juba ammuugi lahti klassivõitlusest ja kodanluse võimu kukutamisest proletaarsete revolutsiooni teel. Selle poliitika nimel lõhestasid s-d juhid tööliste klassi. Peasüüd selle eest, et Saksamaal, Austrias, Eestis jne fashism võimule tuli, et Austria ja Hispaania proletariaat oma väljaastumistes võita ei suutnud, kannavad s-d juhid, kelle poliitika sarnastele tagajärgedele viis.

Terve rida viimaseaegseid suuri sündmusi on mäidanud *s-d poliitika pankrotti*.

Kõik see on tekitanud s-d tööliste seas suure peetumuse sellesse poliitikasse, on tekitanud *suure tungi ühtse väerinna järele*.

Komm. parteid, kes kogu aeg on võidelnud tööliste klassi ühtsuse eest, on tervel real maadel suutnud luua ühtset väerinda nende s-d parteidega, kes hakkavad aru saama, et tööliste klassi lõhestamise poliitika on hukatuslik ja toob ainult kodanlusele ning fashismile kasu. *Ühtne väerind on igal pool loodud ainult kommunistide algatusel*. S-d tagurlised juhid on sellele vastu töötanud.

Kõik see räägib sellest, et ei või mingisugust juttugi olla hukatusliku s-d poliitika omaksvõtmisest. „R. Sõna“ väänab kongressi otsuste mõtet.

Kui kommunistid seavad *uut moodi* üles ühise väerinna küsimust, siis ei tähenda see s-d poliitika omaksvõtmist. S-d tagurlised juhid pole kunagi toetanud ühtset väerinda, nad on lõhestanud tööliste klassi ridu. Kui kommunistid praegu, vastavalt uutele tingimistele, ühtse väerinna küsimust kõige laiemas ulatuses üles seavad, siis teostavad nad Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini poliitikat, mitte Macdonaldi,

Hendersoni, Scheidemanni, Welsi ja Rei poliitikal.

Samuti on ka 7. kongressi kõikide teiste uute taktiliste seadetega. Need taktilised seaded on rajatud *marksismile-leninismile*. S-d on aga ammugi loobunud marksismist.

Vaatamata selle peale, et s-d poliitikal on teised sihid ja eesmärgid, kui kommunistlikul poliitikal ja vaatamata selle peale, et meie s-d poliitikaga nõus pole, *oleme meie, kommunistid, valmis s-d parteidega ühtset väerinda looma*. Ühtse väerinna loomine on tarvilik töölisklassi lõhenenud oleku ärakaotamiseks ja tema poliitilise ühtsuse jahuleseadmiseks. Töölisklassi ühtne väerind on tarvilik rahva määratu enamuse huvides. Ta on tarvilik võitluseks fashismi vastu. Ta on tarvilik võitluseks fashismi vastu, rahu eest. Ühtne väerind muudab töölisklassi tugevaks. Töölisklassi poliitiline ühtsus on tarvilik töölisklassi võiduks kodanluse üle.

Ja sellepärast pole ühtne väerind kom-

munistidete *mitte manööver*. Ta on marksismi-leninismi, s. o. kommunistliku poliitika nurgakivi.

Kominterni 7. kongressi taktilised seaded annavad kogu ilma töölisteklassile võimsa sõjariista, mille abil tal on võimalik saavutada oma ridade poliitilist ja organisatsioonilist ühtsust, on võimalik edukalt võidelda fashismi ja sõja vastu. Kui Eesti s-d parempoolne liib 7. kongressi otsustele ainult vaenuliku poripildumisega suhtub ja töölisteklassi ridade lõhestamise poliitikat jätkab, siis on see kahetsemiseväärne ja Eesti töölisteklassile väga kahjulik.

Tee ühtse väerinna loomiseks on vabal EKP on oma valmisolekut näidanud!

Seda energilisemalt ja tulisemalt peavad kommunistid ja kõik need sotsialistlikud organisatsioonid (õnneks pole neid vähe), kes asuvad ühtse väerinna seisukohal, võitlema ühtse väerinna eest, et luua Eesti laialist tööliste ühtset väerinda ja seada jahule töölisklassi poliitilist ühtsust.

A. R.

VALGE EESTI ELUPÄEVAD

Oktoobrikuu kroonika

1. — Eesti ja Soome kodanliste lehtede vahel läks lahti sulesõda ja vastastikune „sisemistesse asjadesse segamine“. Soome lapualased, kelle varju all viibib Eesti Hitler — vabside juht Sirk, — pole rahul Eestis toimuva fashiseerimiskäiguga, kuna see ei olevat „seaduspärane“.

Pätsi valitsuse häälkandja „Uus Eesti“ on vihane nende lapualaste kallaletungide pärast ja kirjutab, et Päts-fashismi kannatusekarikas olevat juba ääreni täis!

— Nagu Tallinna „Estoonia“ teatri aruannetest selgub, mängiti 1927/28 a. hooajal operetti 81, ooperit 81 ja draamat 131 korda. 1933/34 a. hooajal tõusis operetiõhtute arv 120-le. Samal ajal langesid ooperletendused 67-le ja draama 126-le. Kõrgemasulune ajaviitemäng sõõb välja muud etendused.

— A. Lüdigi teatrikriitikast selgub, et suurem hulk Tallinna teatristuudjate lõpetajaid lähevad omale ülalpidu teenima kõrtside lavadele.

— Pärnu leivavabrikud tõstsid leiva hindu. Rukki-leivä uus hind on 15 senti — sepik 24 senti.

2. Tallinna kutsuti kokku Pätsi valitsuse poolt organiseeritava „Isamaaliidu“ täiskogu koosolek. Ametlikkude teadete järgi on „Isamaaliidul“ siitamaani üle riigi 386 osakonda.

— Tallinna tiseritööliste nõudmistele kirjutasiid osaliselt alla 6 töökojaoomanikku. Täideti tööliste nõudmine tööpalkade tõstmises kuni 40 sendini tunnist.

— Tallinna ümbruskonna hallparunid pakuvad Tallinna börsil naistalutööliste talvel 15—20

krooni kuus, kartulivõtjatele aga ühes sõõgiga 1 kroon päevas.

— Saksa riiklik väliskaubandus oievat Eestist ostnud 15 000 elussiga. Majanduse ja poliitilise mõju kõvendamiseks ostab Saksamaa omale suurema osa Eesti põllumajanduse väljaveo saadustest.

— „Isamaaliidu“ keskkomitee täiskogu istangul esines Päts pikema kõnega, milles selgitas Eesti fashistliku riigikorra arendamissuuna.

— „Päevaleht“ propageerib oma „talurahvanurgas“ patriiarhaalset majanduse vormi. Propaganda on sihtitud linna majandussaaduste, kommete ja kultuuri vastu.

3. — Kirjanik Mait Metsanurga ja eesti pappide vahel tõusis sulesõda Metsanurga ajaloolise romaani „Ümera jõe“ pärast. Metsanurk ei olevat 13. sajandi saksa pappidest, kes Eestile kallale tungisid, küllalt aupaklikult kirjutanud. Metsanurk lubabki, et ta tahab teistest trükist kõrvaldada kõik, „mis teoses ta esteetilise külje suhtes võis kuidagi näida ebasüüdsana“.

— „Päevalehe“ teatel olevat NSV Liit ostnud Eestist 1008 tõukarilooma.

— „Isamaaliidu“ koosolekul peetud kõnes tõendas majandusminister Selter, et teatud majanduslik tõus Eestis olevat tingitud Pätsi valitsuse poliitikast, mis annud majandusettevõtetele julgust, s. o. — kindlustas suurema kurnamise võimaluse.

— Läbirääkimised tiseritööliste palga tõstmiseks kestavad edasi. Tööandjad lubavad „andekamatele“ tööliste maksta keskmiselt 35 senti tunnist, mis

teeks välja 10% palga tõusu. Et aga „andekaid“ töölisi vähe olevat, siis tulevat tööliste enamusel madalama palgaga leppida. Tööliste nõudeks jääb endiselt 40 sendiline tunnitasu alammäär.

4. — Kaitseliidu kindral Orasmaa (end. Roska) nõuab sunduslikult kõikide noorte — poisilapsed 10—20 aastani ja tütarlapsed — 10—18 aastani — mobiliseerimist riiklikkudesse noorte organisatsioonidesse. Organisatsioonid, mida juhiksid valitsuse poolt määratud instruktorid, aitasid koolidel, kaitseliidul, „Isamaaliidul“ jt fashistlikkudel organisatsioonidel läbi viia riiklikku kasvatamist Pätsi valmus.

— Tallinna tiseritöölise palga mõeldavat tõsta 5—10 senti tunnis.

— „Päevalehe“ teatel lõppes esimese Eesti naislenduri Ina Rostfeldi lend lennuki purunemise ja lenduri tugeva põrutusega. Ina Rostfeld, jõukamast kihist pärit moelendur, ei olevat lennuks küllalt ettevalmistatud olnud.

5. — „Päevaleht“ avaldab lootust — kuigi esialgu veel kaheldes — et lahtipuhkenud sõda põllumajanduse saaduste hindu maailmaturul märksa parandab ja Eestigi põllumajandust oma jalgele aitab tõsta.

— Pätsi valitsuse häälekandja „Uus Eesti“ kirjutab Itaalia kallaletungist Abessiiniale, et Eesti ei saavat selles sündmuses kohumõistjaks ega hindajaks olla. Sellepärast hoidub leht igasugusest sõjastüü küsimuse arutamisest ning lebib ainult sellega, mis kindral Tõrvand, tuntud vabsfashist, Itaalia fashismi vägevuse kohta „Päevalehes“ kirjutab.

7. — Tallinnas tõsteti järjekordselt uuesti leiva hindu. Saha hind tõusis 35 sendilt 38 sendile.

— Liigsadude tagajärjel Eestis on suuri raskusi viljakoristamisega. Vili müdaneb rökudes, kartulipõllud on vee all. Osa rüüdist jääb külimate. Suured sajud takistavad ka uudismaa ülesharimist.

9. — „Päevalehe“ teatel tõusevad Inglismaa turul põllumajanduse hinnad. Võrreldes möödunud aastaga maksetavat või eest 56%, kanamunade eest 26% kõrgemat hinda. Saksa turu hinnad reguleeritavat ilmaturu hindade järgi.

— Kaitseliidu kindrali kava vastu — organiseerida noori sunduslikult — võitleb Ed. Riisman — üks senistest noorsoo kodanlistest organisatoritest. Riisman kiitleb, et tal olevat korda läinud kodanlisesse ülemaailmisesse noorte organisatsiooni tõmmata ka töölisagulite noori. Ta soovivat sellepärast alles jätta senist kodanluse mitmekesist noorteorganisatsioonide võrku, kartes, et kohmakad kroonu ettevõtted noori eemale peletavad.

10. „Päevalehe“ järgi tahetakse laendada Eesti põlevkivi ümbertöötamist peamiselt Saksa kaubakrediidiga, tuntud pankur Scheeli vahelitsobitusel. Uute kavade järgi hakkaks „Kiviõlis“ töötama 5000 töölist. Tehase aastape produktioon tõuseks 70 000 tonni toorõliti, millest 12 000 tonni bensiini.

— Tallinna-Helsingi lennuliinil hukkus udusel merel reisilennuk 6 inimesega. Põhjus selgitamata. — Lehed toovad teateid ülemaailmsest elukalliduse tõusust. Hinnad kerkiavad kõigi kütte, toidu- ja tarbeainete pealt. Põhjuseks olevat hindade tõus välisostudel. — Just nagu veetaks neid väljast sisse!

— Läbiraakimised meremeeste palkade pärast kestavad meremeeste ja laevaomanikkude vahel edasi — ilma tagajärgedeta. Laevaomanikud on nähtavasti kindlad, et Pätsi valitsus palga kõrgendamise nõudmist streikiga toetada ei luba ja streigi vägivallaga maha surub. Sellepärast nad ka järele ei anna.

11. — „Päevaleht“ toob teateid tööliskoogude arvu kahanemisest käitistes, alates 1931. aastast. Üheks selle nähte peapõhjuseks olevat ameriühingute nõrkus ja „ülearusus“, mida „Päevaleht“ tõestada püüab.

12. — Meleski klaasivabrik jääb seisma. 109 töölisl lastakse lahti. Hiljuti oli Meleski vabrikus töölise palgakõrgenduse streik. Et streik estmest korda tagajärgi ei annud, siis kavatsesid töölised uut streiki. Nähtavasti on nüüd tegemist lokaudiga.

— Meremeeste läbiraakimised laevaomanikkudega lõppesid palgakõrgendusega 2—10 kroonini kuus. Samuti peavad laevaomanikud parandama meremeeste toitu, toidu hoiuruumi, tõstma kokkade kutseoskust jne. Saavutatud võit kujutab endast ainult osa meremeeste nõudmisest.

15. — Eesti välisministri ülioptimistlikus seletuses „Päevalehele“ avaldatakse lootust, et Poola ja Eestimaa Leduga varsti „kokku lepivad“, ja räägitakse samuti, et sõja lahtipuhkemise hädaohutu Euroopas praegusel silmapilgul ei olevat. Välisministri seletus on vastuolus kõigi tõsiasiadega ja sündimuste käiguga ning ta eesmärgiks on elanikkude sõjavastase meeleolu sügutamise.

— Eesti sõjavägede ülemjuhataja kindral Laidoner sõitis Soome, kus ta „külaskäigu“ teeb — NSV Liidu piirile. Samuti külastab Laidoner Soome tuntud valgekaartlist kindralit Mannerheimi, kes hiljuti Saksas „jahil“ käis, ning võtab vastu Soome valgekaartliste väeosade delegatsiooni, kes osa võtsid Eesti klassisõjast.

— Narvas sündis 1935 a. 9 kuu jooksul „Päevalehe“ teatel 204 inimest. Suri aga samal ajal 372 inimest.

— Tartus tõusevad kiiresti toiduainete hinnad. Seapeki hind olevat lühikese aja jooksul tõusnud 50 sendist 80 sendile kilo.

— Pärnu räsepäetöölise kutseühing seadis oma koosolekul üles 22%-lise palgatõstmise nõudmise. Töökoja omanikud tõstavad samal ajal tellimiste hindu 25%.

16. — Böckeri laevatehase 60 meetri kõrgune teraskraana lasti küljeli. Ta lammutatakse ning müüakse vanarauana Soome, mille juures saadakse ainult 2% kraana väärtusest.

— Tallinna sadamatehased hakkavad ehitama allveepaatide hävitaja tüüpi sõjalaevu.

— Tööinspektsiooni aruandest 1934 a. kohta selgub „Päevalehe“ järgi, et riikliku järelevalve all oli 1934 a. jooksul 4490 ettevõtet 50 260 töölisega. Ettevõtteis töötavate arv tõusnud aasta jooksul 10% võrd.

1934 a. lõpuks oli 41 747 haigekassa liiget. Tööõnnetuste vastu oli kindlustatud 39 728 töölisl.

— „Päevalehe“ järgi tuli 1888-89 a. Eestis 1000 elaniku kohta 29,9 sündimise ja 22,2 surma juhtu. Elanikkude juurdekasv oli 7,7; 1910-13 a. olid samad arvud 2,1—18,4—6,7.

1935 a. olevat aga Eesti rahva juurdekasv — 2 (ja sedagi peamiselt Petserimaa arvel, kus elavad lätud ja venelased). 1928 a. oli rahva juurdekasv Lätis 6,8; Soomes 6,7; Taanis 8,6; Rootsis 4,2; Norras 7,4; Hollandis 13,7 jne.

— Eestis maksavad praegu sotsiaal-kindlustuse alal 1912 a. tsariaegsed seadused, mille põhjal on kindlustatud ainult tööstustöölise enamuse. Põllutöölised, meremehed jt kindlustuse alla ei kuulu.

17. — „Päevalehe“ teatel oli Eestis 1935 a. karja kontrollil all 44 578 lehma. Keskmise toodang lehma kohta oli 2640 kg piima ja 97 kg võtrasva.

— Tallinna ringkonnakohus karistas Kurva valla hallparunit Jaan Kärakast 4-kuulise vangistusega

(tingimusi!) seile eest, et ta oma sulase maha laskis. Laskmine sündinud „kogemata“, kuna hallparun pole purjuspät suutnud kitse ja sulase vahel vahet teha!

— Pätsi valitsus pani ametlikult keelu alla Larka jt poolt esitatud rahvahäälsete kava põhiseaduse muutmiseks. Keelu motiiviks on — „rahvahäälsete hädaohitlikkus praegusele korrale“.

— Riigikohus lõpetas neil päevil vabstaschistide edasikaebtuse mõnede tegeleste tingimusi karistamise pärast. Oli ju kohus neidki karistusi andnud ainult väiksematele vendadele, kuna kangemad juhid hoopis vabaks mõisteti.

— Tartu sõjaringkonnakohtus mõisteti 12 aastaks sunnitööle noortööline Lepik, kelle juurest oleval leitud kommunistlikku kirjandust.

— Tallinna kaubabörsil tõusid nädala jooksul kaupade suurmüügi hinnad (näit. nisujahu, tallanahk jm.) keskmiselt 10%.

— Eesti riikliku keskarhiivi juhataja dr. Liiv, kes käis hiljuti NSV Liidus tutvunemas siinsete arhiividega, räägib oma Tartus peetud kõnes, et Baltimaade kohta käivate arhiivmaterjalide rohkus on erakordselt suur. Arhiivi kogud algavad juba 13-dast sajandist.

— Moskvas peetud teatripidustustest osavõtja kirjutab „Päevalehes“ muuseas, et „Nõukogude Vene teater on saanud suurte rahvahulkade teatriks, võimaks kultuuri teguriks ja kasvatajaks“.

21. — Jaan Tõnisson saatis laialiaetud riigikogu väliskomisjoni esimehele kirja, milles nõuab väliskomisjoni kokkukuutumist välispoliitiliste küsimuste arutamiseks. Tõnisson avaldab oma kirjas kartust, et kui Eesti ei toeta praegu Rahvasteliidus intensiivselt Briti poliitikat, siis võivad ta edaspidi kaotada oma „võimsa sõbra“ toetuse ja poolehoidu. — Nähtavasti on Tõnissonil põhjust karta Eesti valitsuse poolehoidu fashistlikule Itaaliale.

— Pätsi kõnes „Estoonia“ teatri juubelipäeval kutsutakse „organiseeritud seltskonda“ üles valitsuse poliitika toetamiseks. Päts kinnitab, et ta ei tahtvat kopeerida teiste maade fashistlikke meetodeid vaid käivat kindlasti oma enda rada.

— Tartu linnatöölised võtsid oma koosolekul vastu resolutsiooni, milles nõutakse palkade tõstmist vastavalt elukalliduse tõusule.

— Kreenholmi ja Narva kalevivabriku töölised hulgas arutatakse elavalt palga kõrgenduse nõudmise küsimust.

Viimase paari nädala jooksul on esimesejärgu tarbeainete hinnad Narvas tõusnud 10—20 protsenti.

— Tallinnas peeti klaasipuhujate ametiühingu koosolekut. Aruandest selgus, et Eestis on üldse 125 klaasipuhajat, kellest 18 on ametiühingu liikmed. Töölised nõudsid 20 välimaaq mitteeriteadlase asemele oma maa töölise töölevõtmist.

22. — Riigi majandusnõukogu otsustas nute tööstusettevõtete elukutsumist takistada kontsessiooni-seaduse maksmapanekuga. See seadus annab monopoliistliku turuvalitsemise võimaluse neile tööstuseharudele, kes suutvat täielikult rahuldada turu nõudeid.

— 2 Kullamaa meest anti kohtu alla Kristuse kuju habeme suitsetamise pärast Kullamaa kirikus. Habeme suitsetamine sündinud pool uudishimu pärast, järeleproovimiseks, kas võib Kristus oma habemesuitsetajaid karistada? — Nüüd on asi selge: „Kõigevähelist“ jumalat pidi kaitsma väetike fashistlik kohus!

23. — Tartus lõppes kummitööstuse „Estico“ streik töölise osalise võiduga, s.o. tunnivalga 2-sendilise tõstmisega. Väga huvitav on siinjuures märkida, et streikivad töölised streigi lõpetamise üheks tingimuseks üles seadsid nõudmise, et strei-

gi lõhkujatele vabriku valitsus kuni aasta lõpuni palka tõsta ei tohi.

— „Vaba Maa“ kaebab Läti-Eesti kaubavahetuse languse üle. Siidlane olevat Läti, kes oma mõistmatu kaubanduspoliitikaga mõlema liitlase vahekorrad ära rikkuvat.

— „Uus Eesti“ teatel võltsivad suureskivid ja leiuvabrikud juba kauemat aega sel teel leiba, et rukkiteradest tuuma — püülijahuks välja eraldavad, rukkileiba aga lustetst ja roovist valmistavad. Selle tagajärjel olevat leib juba teisel päeval nii puine ja rabe, et kas pane või tuli otsa!

— „Päevaleht“ seletab oma Iugejatele Idapakti puht Saksamaa vaimus: vahekorradade paranemine NSV Liidu ja Rumeenia vahel ei tähendavat muud, kui sõjatee ettevalmistamist läbi Rumeenia ja Tshetshoslovakkia — Saksamaa vastu! — Nähtavasti on Hitleri saatust „Päevalehel“ nii väga südamelähedal.

— NSV Liit olevat Eestist ostmud 10 018 sugusiga.

— 15. oktoobril olanud Eesti tööbrsidei registreeritud 200 töötut. Hädaabitöödel oli samal ajal 889 töölit.

24. — Tallinna tehaste töölisvanemate ja ametiühingute esindajate ühisel koosolekul otsustati nõuda hindade tõusu pidurdamist ning palkade tõstmist riigiasutustes ja ettevõtetes. Kõrgis eracttevõtetes peavad ametiühingud ja töölisvanemad tööpalkade tõstmise kohe päevakorrale võtma.

— Raudtee peatehase töölised kurdavad, et kevadest saadik on 11 töölit lahti lastud ning palk ei vasta elukallidusele.

— Sadamatehastes töötab 400 töölit. Töölise palgakõrgenduse nõudmisele tehaste valitsus vastu ei tulnud.

— Krulli tehases on võrreldes möödunud aastaga töölise arv kasvanud 425-elt 675-ile.

— Balti puuvilla-vabrikus töötab praegu 1300 töölit. Palga kõrgenduse nõudmise järel laskis vabriku valitsus 100 töölit töölt lahti, põhjendades oma sammud „Saksa turu kaotamimekuga“.

— Johanson'i paberivabriku töölised jatkavad palgakõrgenduse nõudmist. Seni on palka tõstetud 4—50%. Töölised nõuavad aga 18%-list tõstmist.

— Lutheri vabriku valitsus pole siiani, nagu paljud teisedki ettevõtted, töölisele puukeaja tasu välja maksnud.

— Vabsterorristi Relia kaebtus jäeti riigikohtus tagajärjeta. Relia mõisteti 6 a. vangj valitsusevastase terroristliku salga organiseerimise pärast.

25. — „Päevaleht“ teatab eesti kõrgeima kodanluse klubi „Centumi“ külaskäigust Tallinna Saksa Mustapeade Klubil. „Päevaleht“ hindab seda sündmust kui eesti ja saksa seltskonna lähenemist. Külaliste hulgas olid Päts, kohalik saksa saadik jt. — Nii, nii. Hitleri kursis Eestis tõuseb!

— Riiklik rukkikokkuost areneb visalt. Hallparunid spekulkeerivad hindade tõusule.

— Metsaoksjonitel pakuvad ostjad kaugele üle taksihinnale. Põhjus: metsad on laastatud, ei jaktu enam. Sellepärast hinnad tõusevad.

— Prof. Margi keelearimuste järgi võidavat otsustada, et eesilased juba 2000 aastat põlluharija rahvas on olnud.

26. — Töölisekoja asutamine teeb endiselt kodanlusele peavalu. Olevat raske kindlaks määrata, kes on tööline. Piirid minevat segamini „töõandjate“ ja „töõvõtjate“ vahel, sest mõlemad olevat — „töölised“.

27. — Valitsuse dekreediga pandi maksuma töölilide lahendamise seadus, mis töölise palgavõitluse streigi abil võimatuks teeb.

Töölise palgakõrgenduse nõudmine antakse edaspidi lahendada valitsuse poolt määratud ametnik-

kude komisjoni. Komisjoni otsus kinnitatakse teede- ja majandusministri poolt ning on kohustuslik töölisele.

Pärast komisjoni otsuse kinnitamist on streikimine seaduslikult keelatud.

— Põhjalaal on rahvalauliku Maria Kütte käest kuni silamaani üles kirjutatud 100 000 regevärssi.

29. — Tallinna turul mälestati 1905 a. veretööd — kaitselidud kompaniide, linnapeadest kindralite ja muud kõrgeimat sorti organisatsioonide ja härrade

juuresolekul. Kodanlus püüab 1905 a. revolutsiooni võitluste mälestust oma riikluse kapitalina ära kasutada.

— Luuletaja Adson nõuab ühes raamatuaasta aktusel peetud kõnes riiklikku kunstijuhtimist. Luuletaja ei leia Eestis ühtegi teist asutust peale Pätsi valitsuse, kes võiks kunsti- ja kultuurielu juhtida! — Tasuks upitas Pätsi valitsus Adsoni vastutava riigiametniku piruka otsa. See seletab, kust kirjanike isamaavaimustus Eestis pärit on!

A. Riia

Novembrikuu kroonika

1. — Papid, köstrid, piiskopid j. t. musta vaimu esindajad pidasid Tallinnas kirikukogu. Avakoosolekul esines poliitilise kõnega Päts, milles toonitas kiriku tähtsust kodanlikes valitsusaparaadis. Pappidel tulevat kirikukojaga osa võtta Pätsi „riigi ülesehitustööst“. Papid avaldasid Pätsile kiitust ning õnnistasid teda „Püha, püha, püha issanda“ laulmisega.

— „Päevalehe“ teatel olevat hindade kerkimise ja saksa ostude tõttu piimasaaduste väljavedu Eestist aasta jooksul 24,6% ulatusel tõusnud.

— Kaunasel peeti kõigi Balti riikide esindajate osavõtul n. n. „vaimse koostöö konverentsi“. Konverents kujunes Balti riigikeste vaimse koostöö pankroti demonstratsiooniks. Väeldi küsimuste üle — nagu missugust keelt tarvitada omavahelises läbirääkimises, kui tihti sõtta teineteisele „teadusliku koostöö“ otstarbel külla jre. „Vaimlise koostöö“ sisu puudus aga täiesti.

— „Eesti kultuurisõprade koondise“ referaat-koosolekul esines koolitõpetaja Jaanvärk teemil: „Saksa kultuur ja selle kandjad“. Jaanvärk asus Saksa „kultuuri“ suhtes olgugi naiivsetel alustel arvustavale seisukohale. „Kultuurorientatsioonide valiku õhkkonnas“ tulevat Eestil ettevaatlik olla! Olevat õige, et Hitler haududa kallaletungiplaanide maalaadadele rassilise ülemkõli moodustamise ja uute asumaade vallutamise eesmärgil.

— Novembri algul valitsesid Baltimerel tugevad tormid. Kardetakse Lätimaalt tagasitulevate Saaremaa põllutööliste saatuse pärast, kes väikestes paatides Riia lahte tormi käite jäänud.

— Keskkooli õpetajate kongressil teatas hariduseminister Kann, et Eestis suletakse Pätsi valitsuse „haridus“ — poliitika põhjal 60 gümnaasiumist 34. Noori tahetakse juhtida igasugustesse kutsekoolidesse — eesmärgiga muretseda kapitalistidele väljaõppinud tööjõudu ning väljaõpetatud töökupjaid. Humanitaar ja kõrgema kutsehariduse omandamist kitsendatakse. Ülikooli sisseastujate arv jääb samuti piiratuks.

2. — Puudustkannatavate laste abistamiseks maksis riik möödunud aastal 130 000 krooni. Käesoleval aastal vähendati see summa 50 000 kroonile, sest puudustkannatavate laste arv olevat nüüd suuremise ülekaalu tõttu vähenenud.

— Kreenholmis töötada praegu „Päevalehe“ andmetel 2300 töölise. Kudumisosakonna olevat mõnikümme töölise — välismaa tellimise täitmiseks ajuti juure võetud.

3. — „Päevalehe“ teatel langes eesti võihind Londoni turul 2 nädala jooksul 24 senti kilolt. Praegu on Tallinnas kilo hind jälle 159 senti.

— Eesti saadik Soomes korraldas vastuvõtu Soome

valitsuse ja parlamendi liikmetele. Vastuvõtul tahteti lepitada opositsioonilist õhkkonda Soome kodanluse vabameelsemates ringkondades Pätsi diktaatori vastu.

— Peaministri asetäitja Eenpalu esines Valga „rahvuspäeval“ kõnega valitsuse poliitika üle. Eenpalu seletuse järgi Eesti ei karda riigi konstrueerimisel Itaalia, Saksa, Läti radu. Eestis olevat rahva juhtideks Päts ja Laidoner — mõlemad kanged demokraatlike korra kaitsjad ning teostada rahvavalitsust.

5. — Pätsi valitsus pingutab jõudu oma poliitika propagandaga. Korraldatakse hulgaliselt „rahvuspäevi“ propaganda ametnikkude kõnede mahaleierdamiseks. Kohalikke rahva juhte esindavad papid ja hallparunid. Rahvuspäevad lõpevad ja algavad kiriklikult.

— 3-dal novembril peeti Tartus Akadeemilise aja-100 Seltsi ja 1905 a. Seltsi referaat-koosolek 1905 a. revolutsiooni sündmuste üle. Referaadi peateemiks oli ülevaade „Volta“ vabriku töölise ja maasaadikute ühisest koosolekust (11. det. 1905 aastal) ning sellele järgnenud mõisatepõletamisest Tallinnast väljasõitunud töölise juhtimisel.

Eesti kodanlus püüab 1905 a. revolutsiooni pärandust kõigiti praeguse reshimi alglükumisenä tõihtseda.

— „Päevaleht“ võtab oma juhkirjas sõna kavatsitava Rahvuskogu ülesannete kohta ning lelab, et praegu olevat demokraatia mingi „sõnul seletamatu“ „religioosne hardumus“ ning „defineerimatu tung emantsipatsioonile poole“. Ainuke mees, kes teab mis on demokraatia, on Päts.

— Kirbla valla Kasari küla naistöölise Mitna Tann sattu kohtu alla tüli pärast, milles ta oma õigusid püssiga oli kaitsenud. „Päevaleht“ toob järgmise iseloomustuse Tanni kohta: „Süüalune on kohapeal hästi tuntud isik, kes on ristitud mitmete hüüdnimedega. Tema omapärasuseks on, et ta teeb kõiki raskeid mehetöid.“

6. — Sahkerdusega kuulsaks saanud kindral Tõrvand teenib omale endiselt „Päevalehes“ kannuseid — Itaalia fashismi propageerimisega. Kõik Abessiinia sõjateated nimetatud lehes ilmuvad Tõrvandi tõrvatud tõlgitustega, mille juures jagatakse kapaga Itaalia poliitika ja riigikorra kiitmist.

— Majandusministri aruande järgi jätkub 1935 a. valge Eesti majanduses tõus — s. o. üleminek kriisist erilisele depressioonile, millele juure lisaneb ajutine areng sõjalise spekulatsiooni lootustest.

Nii oli „Päevalehe“ kokkuvõtte järgi „1932 a. esimese 8 kuu jooksul suurtööstuses töötulude üldarv 30,9 miljonit 1935 a. samas ajavahemikus 41,6 mili.

1. sept. 1933 a. oli suur- ja kesktööstuses töölisi 31900 — 1935 a. 43 900.

Võrreldes möödunud aastaga olevat suurtööstuse tööstustoodang tõusnud 100% võrra, kesktööstuses 15—20%.

Maailma turul polevat aga olukord, vaatamata teatud hindade tõusule, kuigi hea. Paljudele põllumajanduse saaduste väljaveole (näit. rukis) maksub riigikassa suuri toetussummasid ligi. Tööliste olukorrast minister vaikib.

— Eesti metsaratumise töödel olevat „Päevalehe“ järgi 2500 töölise. Vaatamata metsahindade tõusule, jääb töölise päevane teenistus tükitöö alusel endiseks, s. o. 1,5—2 krooni päevas.

— Tallinna tehaste töölisvanemate ja ametiühingute esindajate koosolekul võeti arutusele n.n. „tööliliste lahendamise seadus“.

7. — Majandusministri kõne majandusnõukogu koosolekul sisaldab rea väljakuseid eesti töölisklassile. Esiteks tõendab ministrihärra, et mingisugusest töölise palgaküsimusest ei saada praegusel silmapilgul — olgugi et tootproduktiivsus ja esimese järgu tarbeainete hinnad on tõusnud — juttugi olla. Teiseks jätkub ministrihärral häbematus kiinnitada, et töölise reaalpalk, olgugi, et seda 1929 a. 60% kärbitud on, olevat kriisi ajast kuni sitamaani püsivalt tõusnud. Kõlke seda nimetab minister eesti töölisklassi kaitseks sotsiaalse ebaühtluse eest!

„Päevaleht“ arutab tööliskoja loomise küsimust. Lehe järgi olevat ettevõtjatele kõige kasulikum, kui töölised oleksid jaotatud 4—5 erinevasse kotta. Töölise liigitamist tahetakse ette võtta tööalade ja töölise kvalifikatsiooni põhjal. Tööstustöölistel, põllumajanduse töölistel, meistritel, tehnikutel; võimalise töö tegijatel jne oleksid igaühel oma „kojad“ oma erineva fashistliku juhtivusega.

— Olukorrast Tallinna tehastes räägib töölisvanemate koosolek järgmist:

— Krulli vabriku töölise üldkoosolekust võttis osa 500 töölise. Otsustati nõuda palgakõrgendust.

— „Ilmarises“ töötab 200 töölise. Nende palga kõrgenduse nõudmisele vastas vabriku valitsus eitavalt.

— „Eesti Siidis“ töstetud palka 6 isikul. Nendest „isikutest“ polnud nähtavasti ükski tööline.

— Balti puuvilla vabrikust lasti oktoobri lõpul lahti 100 töölise. Päevatöölise palk on praegu 1,30 senti.

8. — Johanson'i paberivabrikus, kus töötab 270 töölise, olevat palka tõstetud 1—2 senti tunnist.

— „Kilgase“ trikotaasitehas töötab 412 töölisega. Tehas kolib peatselt üle endisesse Peetri laevatehase ruumidesse.

— Raudtee liinide 7 jaoskonnas olevat tööl 2000 töölise. Päevapalgaks neil 1,60—1,70 krooni.

— Riikliku asunduskomisjon'i all töötada kraavide kaevamisel, soode kuivatamisel ning teede tegemisel 600—700 töölise. Asunduskomisjon planeerib asundustalusid — soodesse ja metsadesse, mis väljajagatakse jõukamatele talupoegade kihtidele.

— Kaubandus-tööstuskoja koosolekul selgus, et ärimaksud — mida võetakse teatud protsentide ulatusel äri puhtalt kasul — on 10 aasta kestvausel langenud 100%-lt 5—8%-le.

— „Päevalehe“ teatel on Tallinnas huvi Nõukogude helifilmi „Õnneliku nooruse“ vastu väga elav.

9. — Tartu ülikoolist heideti õppemaksu tasumata jätmise pärast välja 800 üliõpilast. Läänud aastal heideti samal põhjusel välja 600 üliõpilast. Juure võeti käesoleva aasta sügisel vähe üle 600 üliõpilase.

— „Päevalehe“ teatel organiseeriti Tallinnas agroomide koda, kuhu ülemaailmselt kuulub 140 agroomi.

— Eenpalu esines Tallinnas kunstnik Koort'i põletatud põrnu matusel kõnega, milles meelde tuletas, et Koort olevat küll tõsiselt kunsti juures töötanud, kuid ta jäme ja murgeline talupojaiseloom polevat lubanud tal Eesit valitsevate kihtidega läbi saada!

10. — Põlevkivitööstust „Kiviõli“ laiendatakse pankade „Scheeli“, „Krediitpanga“ ja „Tartu“ poolt. „Kiviõli“ tootmislooni tõstetakse 70 000 tonnini, ehk 27 000 tonni asemel. Töölise arv tõusvat seniselt 2-kordseks.

— Kaubanduse- ja Tööstuskoja liikmed ei taha olla lihtsad tõusikud, vaid klassiteadlikud riigi kõrgema „kodade koja“ liikmed. Püüdsõomingul, mis „Päevalehe“ teatel järgnes koja istangule, valitsenud kõige ehtsamad Inglismaalt sisseveetud kombed. Eesti paksukõhuliiste pidutuju rikkunud ainult sakslaste „Mustapeadeklubi“, kus etiketid juba sadandete aastate jooksul sisse villitud ja kus pidutses üks suurem peremees — pankur Scheel.

11. — Kindral Laidoner esines Kaitseliidu Harjuma osakonna koosolekul kõnega, milles tähendas, et kaitseliit pole mitte ainult kodanluse võimu kindlustuse, vaid ka kasvatuse organisatsioon. Kaitseliit peab noorsugu ette valmistama sõjateenistusele, ta peab süvendama dissipliinitunnet valitsuse ringkondade vastu ning kogu rahva hulgas klassivõitluse eod — eriti maal — juba alguses lämmatama.

— Latik, üks valitseva kliike pappidest, tõstab Postimehes ülesse rahva kasvatuse küsimuse. Ta leiab, et poliitilise demagoogia tagajärjed ei kesta kaua eriti siis, kui pettus huikadele peatselt selgeks saab. Et saada püsivamaid tagajärgi, tuleb „rahva kasvatustööd“ koolipingist alata. Papp seab Eestile esikuks Saksa koolide tegevuse Vilhelm II ajast.

— „Hariduse Liidu“ liikmete arvu tahetakse „Päevalehe“ järgi tõsta 100 000-ni. Liidu ülesandeks on kodanlise hariduse levitamise väljaspool kooli oleva noorsoo keskel, külapidude ning raamatukogude korraldamine j. m.

12. — Eesti kaubalaeva omanikud panid maksma meremeestele uue palgatabeli. Oma toidul olles saab laeva kapten 300—360 krooni, esimese järgu madrus 95 kr., 1 järgu kütja 100 krooni, õpilane 45 krooni kuus. Välistvetes on palgad 5 krooni kõrgemad. Osaline palgakõrgendus 4—5% ei vastanud meremeeste nõudmistele.

— Poolamaa välispoliitika teeb muret ka Baltiriikidele. „Päevaleht“ toob ära „Neue Zürcher Zeitung“ kirjutuse, kus kartust avaldatakse, et Poolamaa muutudes Saksamaa välispoliitika tööriistaks, oma vahekorrad naaberriikidega liiga teravaks ajab. Eesti kodanlusele ei saa meeldida Poola mõisnikkude avalik uhkustamine Saksamaa sõprusega.

— Valgas tabati 17 aastane Villem Kuusik, keda kahtlustati leiva ja pesn varguses. Ülekuulamisel selletas Kuusik, et ta on juba kauemat aega töötanud ning varguse pannud ta toime nälja sunnil.

— Pätsi poolt määratud riiklik „töölise esindaja“ A. Gustavson märkis riigi majandusnõukogus, et töölised olevat majandusministri kõnest „pettunud“. Gustavson karta nüüd ainult, et siis kui majandusminister palkade kõrgenduse vasta on — ükski kapitalist enam ei mõtlevatki tööpalga tõstmisele.

— Nõukogude Liidu noored — õppides koolides — valmistavad endid ette tööks, sotsialismi ülesehituseks ja kaitseks. Kodanlised ajalehed propageerivad „keskkoolides õppivaid tütarlapsi mingi kaubana. Toome mõned näited „Päevalehe“ järgi, mis tehtud kokkuvõttena teiste lehtede järgi: „... brünett tütarlaps õrna ja valge näonahaga eelistab tantsupartneriks sihvakaid korporante“, teine kodanline võsukene on alles 17 aastane, kuid tal on nii veetlevad silmad ning veetlev barett pahemal kõrval, kolmas on pu-

napõseline, neljas rassiline ja vaerne beebi jne. jne. Ühesõnaga: pakutakse välja — värsket kaup. Rahamehed ostjad astuvad õhinal liigi...

13. — „Päevaleht“ võtab järjekordselt ülesse poliitiliste erakondade küsimuse Pätsi reshlimis. Küsimus keerleb „Isamaaliidu“ kui ainsama poliitilise partei otstarbekohasuses. Kas suudab „Isamaaliit“ diktatuuri alusel üksinda teha seda, mis tegid varemalt kõik kodanlised erakonnad demokraatlike korra juures? „Päevaleht“ kahtleb „kodade“ ning „Isamaaliidu“ reshlimi elujõulikkuses, võttes hoiatavaks eeskujuks Poola valitsuspartei häleda läbikukkumise hiljutise valimisega.

14. — Metslang ja Johanson töölisühingute keskoorganisatsioonidest astusid läbirääkimistesse Pätsi valitsuse aparaadiga — töölistkodade moodustamise üle. Nende esialgseks nõudmiseks olevat, et töölistkodadesse ei surutaks ettevõtjaid ja administraatoreid — Maksude peavalitsuse kava järgi hakatakse töölistelt tulumaksu sisse nõudma ettevõttest — enne palga väljamaksmist.

15. — „Postimees“ seab korduvalt üles välispoliitilise orientatsiooni küsimuse — kasutades päevaküsimusi inglise orientatsiooni propageerimiseks. Klassisõja alguspäevaks peaks Eesti valitsus Inglismaad antud sõjalise abi eest tänama.

16. — „Uus Eesti“ nõuab maatööliste töölepaigutamise reguleerimist riikliku alusel. Lehe arvates tulevat maatööliste jaoks avada uued erilised tööbörssid. Saaremaalt ja Peiserimaalt, kui kõige kehvamatest maanurkadest, tulevat südamaa jõnkamatesse maakondadesse tööle saata. Samuti võtab leht ülesse tööliste kasarmute ehitamise sion, kus neid kõige enam vaja.

17. — Dr. Lindbergi auande järgi Hügieeni ühingu koosolekul selgub, et Eestis olevat 30 000 kõlbmata kodanikku, kellele hulka kuuluda võimalikud, langetõbised, püüd — kurjategijad ja vangid.

Eesti rassi parandamiseks kuuluksid kõik need 30 000 kapitalistliku ühiskonna ohvrit — steriliseerimisele!

— Kreenholmi vabriku tööliste üldkoosolekul nõuti vanaduse ja invaliidisuse kindlustuse seaduse maksmapanekut, tööliste töölepingute kestvuse pikendamist ja inimlikku kohtlemist administraatorite poolt.

19. — Kaubandus-tööstuskoda põlnud nõus Genfi töökongressi vastu võetud tööaja lühendamise konventsiooniga metallitööstuses. Tööaja lühendus muuta Eestis omakauda 20% kallimaks, ning sellepärast polevat vastuvõetav.

— „Päevalehe“ teeb rahutuks Stalini teoste 8 miljoniline aastane tiraas. Ainukeseks trööstiks selle proletaarse „hädaohu“ vastu on lootus, et Briti piibliselti poolt levitatud 464 miljoni piibli uim tõerahvast veel mõnda aega pimeduses suudab hoida.

— Eesti välispoliitika maksta välisministri seletuse järgi „Eesti orientatsioon“, mis selles seisab, et kõigi riikidega head vahekorrad alal hoida. Baltiriikide erapooletus olevat rahu garanteerivaks teguriks Ida-Euroopas.

„Päevalehe“ teatel püüdvat Soome alal hoida Saksamaa sõbralikkust ja Nõukogude vaenulikkust poliitikat, sest Saksamaa sõprus olevat tagatiseks Soome kodanluse püsivuseks. Ka Poola ja Inglismaa sõprus olevat Soomele kallis. Mis on kallis Soomele, see peab „Päevalehe“ mentaliteedi järgi kallis olema ka ta lõunapoolsele sõbrale — Eestile.

20. — „Päevalehe“ teatel tahetavat „ülevalt alla“ organiseeritud Põllutöökoda uuesti reor-

ganiseerida ning luua temale juurde 70 kohapealset konventi. Põhuseks ümberkorraldamisele olla põllumeeste ükskõiksus oma „kutseesinduse“ vastu.

— Senise alg- ja keskkoolide programmi järgi võis iga algkooli lõpetaja keskkooli edasi minna. See koolide ühtlus paistis eesti kodanlusele liig demokraatlisena ning ta kaotatakse. Uus loodav keskkoolitüüp on lähemal endisele tsariaegsele.

— Põllutöökoja esindaja kõne järgi olevat Eesti põllumajanduse eesmärgiks patriarhaalse äraelamise võimaluste muretermine kõigile neile kodanikele, kes mujalt ülespidamist ei leia ja ainult teises järjekorras valmistamine turule.

— Suurriimees Uritam sai klassisõja tasuks mõtsasüdamest eeskujuliku normaaltalu. Arimees mahutas talusse oma raha ja 15 000 krooni võõrast kapitali selleks, et talu turukauba valmistamiseks sisse seada. Talu ei tasunud aga endasse mahutatud kapitali, ning tõi ärimehele pankroti ning kohtuprotsessi kaela.

— Noorte üldine sundorganiseerimine leiab teatud vastuseisu senistelt kodanlistelt noorte organisatsioonidelt, kes oma tähtsust seal tehtud töös allakriipsutavad. Sundorganiseerimist läbiviimist nõuavad sõjalis-faschistlikud ringkonnad.

— Soome kodanluse avalik Saksa sõbralsus ei näit meeldivat „Uue Eestile“ — Pätsi valitsuse peahäälkandjale, kes manitseb, et unustada ei tohita ka Inglise turgu ja Inglise orientatsiooni.

23. — „Päevalehe“ teatel karistas politsei peavalitsuse direktor Tallinna kodanikku Aleksander Edurit 90 päevase arestiga või 300 kroonilise trahviga „kommunistliku korra rüüstamise“ eest.

— „Vaba Maa“ on ummikis riigivormi küsimusega. Halb olevat ühe erakonna diktatuur, sest üks erakond ei suutvat sidet pidada hulkadega ning olevat sunnitud võimu alahoidmiseks puhtal kujul tuginema sõjariistuse jõule. Teisest küljest ei julge „Vaba Maa“ propageerida ka tagasipööret endise olukorra juure. Endine „demokraatiline tsentrum“, mille häälkandjaks oli „Vaba Maa“, peab endalt nüüd küsima, kes läheb kitsa raharingkonna diktatuuri poolt ning kellele on see hädaohtlik?

25. — Saksa vähemusrahvuse organisatsioon, n. n. „Kultuurautonoomia“ Eestis olevat oma kestvuse ja tegevuse poolest eeskujuks teistes Balti riikides olevatele organisatsioonidele. Kultuurautonoomia nõuab omale esinduskohta kavatsetas Pätsi kõrgeimas kajas.

— „Päevalehe“ teatel olevat surnute püha „Rahumäel“ kujunenud hulgaliseks poliitiliseks kihutuspäigaks. Tuntud faschistlikud pastorid ja kindralid esinesid „surmate mälestuse“ all agit. kõnedega, millele järgnesid Pätsi stiilis koraalide laulmine sõjaväe orkestri saatel.

— „Välis Eesti“ teatel elavat eestlasi väljaspool valget Eestit: N. Liidus 180 000, Põhja-Ameerikas 54 000, Lõuna-Ameerikas 4000, Austraalias 2000, Aasias 200, teistes Lääne-Euroopa riikides 7000. Peale mõne üksiku erandi tegelevat kõik väljarännanud eestlased vähekalvifitseeritud ja -tasutud palgatöölistena.

— 14 sajandil aset leidnud Viljandi mässu ainetel kirjutatud Aino Kalda näidend „Maret ja ta poeg“ tekitas kodanlikes lehtedes sulesõja. Leitakse, et äraandja tüübi käsitlemine olevat rahvuse auhaavamine ning sellega vaenuliku akt terve rahvuse vastu! Häda ajaloole, kui ta ei vasta faschistlikule-maru-rahvuslikule ülespiitsutatud uhkusele.

26. — „Eesti kirjanikkude Liidu“ häälkandja „Loomingu“ toimetust tahetakse tervendada riigiametnikkudega ülikoolist ja haridusministeeriumist. Ilma riigi otsekoheste kubbasteta polevat garanteeritud ajakirja riigipoliitiline seis.

— Kodanluse kahtlus Pätsi kodade süsteemi võimsusse ja otstarbekohasusse pole kadunud. Faschismi lagunemine Poolas, majandusliku vietsuse tõus Saksas ning Itaalias paneb mõtlema ka Eesti Jaake. Pätsi „ettevalmistused“ põhiseaduse ja riigikorra muutmiseks panevad „Päevalehte“ erilisel kiitma Inglise kodanluse valitsemisüsteemi, eriti aga Inglise 2-kojalist parlamenti isikute valimissüsteemiga.

— „Päevaleht“ seletab ka omalt poolt stahaanovi liikumist ning endiste töönormide purustamist müüdi kommunistlik kaotusena. Kui endine teoreetiline teadus uue praktika alusel puruneb — siis puruneb kommunistlik teooria. Loomulik, et kui puruneb kommunism, siis tuleb asemele kapitalism. Et stahaanovlased saavad kõrgemat palka, ka see olevat kommunistidele selja pööramine.

— Kirjanik R. Roht on kirjutanud raamatu — „Tsaariohviter“, mis sisaldab rea ilukirjanduslikult edasiantud mälestusi. Raamat kirjeldada tsaari ohvitseride elu halvaks panevalt, ning selletõttu äratada enda vastu terava arvustuse. On ju tooniandev osa Eesti ohvitserkonnast kah tsaariagssed ohvitserid.

— 2 viisakalt rõivastatud noormeest kuulavad surnute pühal „Rahumäel“ kindral Tõrvandi kõnet ning sellele järgnenud... „Õnnista ja hoia...“ Vilu tuule pärast hakkab rahvas laiali valguma. Üks noormees räägib teisele: — „Ats, lähme ära, mul hakkab külm.“ Naiskodukaitsja, kes seda juttu pealt kuulab, läheb noormehe jumala ja isamaalsuse valatuse pärast noomima. Selle peale saavad noormehed ägedaks. Üks neist hüüab lahkudes: „Sa vana-eit, ära krõbise niipalju...“

Järgmisel päeval läheb samane naispatrioot „Päe-

valehe“ toimetusse sündmusest kaebama, ning „Päevalehe“ järgi tõimegi selle jutuaajamise harilikkuide kodanikkude vahel.

27. — „Päevalehes“ ilmunud Anguri artiklite läbi „Briti päevamuredest“ püüab Eesti kodanlus otsustada ka oma välispoliitika suunda Berliini või Londoni vahel. Jaapani pealetung Inglise huvipiirkondadele Põhja-Hiinas sunnib Inglismaad aegajalt revideerima oma vahekorda NSV Liiduga ning kindlamalt kõnelema rahust Ida-Euroopas, mida ähvardab Saksamaa. Anguri artiklitele pole Eesti kodanluse lehed aga omalt poolt midagi juure lisanud.

— „Uus Eesti“ seab plaanimajanduse arendamiseks ülesse järgmise kava. Riik asutagu nüüd — kapitali koondamise ajal uusi ettevõtteid ja tehaseid ja siis, kui need ettevõtted oma elujõulikkust on tõendanud, andku neid aktsia-ettevõtete näol erakapitali kätte. Nii võida kindlusiuda eesti kodanlus oma riigis majanduslikult.

— „Vaba Maa“ soovib kodanlise ühtsuse kasvatamiseks sõdade ajaloo populariseerimist. „Vaba Maa“ moraal järgi olnud kõik sõjad — eesti kodanluse iseselsvust ettevalmistavad sõjad.

— „Isamaaliidu“ Tallinna osakonna koosolekul kõneles propaganda juht Oidermaa tööliikumisest. Oidermaa tahab kuulutada sõda klassivõitluse vastu ja hävitada tööliiklasi klassiteadvust. Rahva elavat keha ei tohtivat tükkiideks rajada, hüüab Oidermaa.

— „Päevalehe“ teatel omab Noortemeeste Kristlik Ühing 23 osakonda 3500 liikmega. Ühing ei levita noortööliste hulgas mitte ainult sõnakulmise vaimu, vaid ka kristlikku sporti ja autojuhtimist.

Toimetus: N. Karotamm, H. Pöggelmann, O. Rästas.

Vastutava toimetaja k. t.: O. Rästas. Tehniline toimetaja: V. Sander.

Väljaanne № 433. Ladumisele antud 14/XII 35. Trükkimiseks alla kirjutatud 20/1 36. Paber 75×105. Autoripõognaid 4,3. 2 trükip. Ühes trükip. 85.680 trükki. Üldse 171.360 trükkitähte. Lengorilt nr. 731. Traashi 600 eksempl. Töö nr. 8474. „KÜLVAJA“ trükikoda, Leningrad, 31, Dsershinski uulits, nr. 49.

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 12 (183)

Журнал на эстонском языке

400208

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, 141, Апраксин пер., № 2
Välismaatööliliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, 141, Apraksini põikuliits № 2

Hind 75 kop.

